

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOB DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorității și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezolanu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL LI Nr. 13
SAMBATA 28 Martie 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Tragicul în Tristan și Isolda

de VLADIMIR DOGARU

Răsărită din vechiul pământ celtic, Tristan și Isolda trece și până azi drept cea mai frumoasă poezie de dragoste din lume. Timp de opt sute de ani, imaginația poporană n'a creat altceva mai înduioșător și inimile a-mașilor n'au cunoscut ceva mai curativ. Povestea lui Tristan și Isolda e povestea amorului nifericic, a amorului ce veșnic se vrea realizat și veșnic e lipsit de noroc. De aceea, povestea lor e povestea dragostei adevărate, povestea durerii și a speranței, povestea destinului însuși.

Incomparabilul frumuseții din Tristan și Isolda provine din tragicul ce stă la baza lui. Brodată pe fond vesel, poezia și-ar fi pierdut din farmec, sau poate nici n'ar fi reușit să mai fie. Durerea e prin natura ei mai profundă și spiritele mari prețuiesc instinctiv lucrul acesta. Dealtfel, în majoritatea lor, producțiunile poporane sunt triste. Chiar și când trebuie să exprime veselie, ele sunt tot triste. Pentru popor, tristețea e apa tămăduitoare, care potolește focul inimii. În muzică ori în scris, în piatră ori în pictură, ea e întrebuintată în forme multiple, fără însă să-și piardă din fondul său de duioșie. Chateaubriand compară pe drept cuvânt inima umană cu o vioară incompletă, din care ies accente de veselie pe tonuri de tristețe.

Tristan și Isolda, chiar dacă înnumără și părți de veselie, este în întregime ciadită pe tristețe. Alte opere nu intrunesc atât de bine acest caracter. Poate numai *Atala* și *René*, cele două povestiri ale lui Chateaubriand, ori *Lohengrin* a lui Wagner să-i semene. Câte-sitrele însă sunt de origine cultă și ca atare au mai puțin farmec. Autorul din popor are totdeauna mai multă vrajă. Ea îi vine din adâncuri ancestrale și printr-o putere inepuizabilă ne freacă fără de sfârșit. Tristan și Isolda, deși preucrată de modernul Bédier, își păstrează caracterul ei primitiv. Misterul celtic, frumusețea mitică a episoadelor, neprevăzutul situațiilor și mai ales fiorul dureros al fatalității ce o însoțește, toate au rămas intacte. Dincolo de paginile cărții, în dosul încețoșat al povestirii, tremură melancolic zărlile nu știu cărei țări, unde Isolda cea blondă și Tristan cel frumos se iubesc și piâng, fugând din palat în palat, din pădure în pădure, mereu însetați unul după altul și mereu loviți de soartă...

Tragicul din Tristan și Isolda nu provine propriu zis din neîmplinirea amorului. Cauzele lui intruc cu mult pe cele ale dragostei obișnuite. De fapt, amorul dintre Tristan și Isolda se împlinește și această împlinire — în felul cum are loc — e izvorul de căpetenie al nifericirii celor doi. Regretul nu e prove-

nit însă de stingerea iubirii — care devine din ce în ce mai mare — ci din prezența păcatului, înfrățit cu loviturile fatalității. Tristan și Isolda simt permanent colții remușcării. Ei știu că au greșit. Isolda e soția regelui Marc și Marc e unchiul lui Tristan. Însă Isolda a fost hărăzită soție lui Tristan. Iată marea și neînălăturabilă incurcătură. Când Tristan pleacă în căutarea Frumoasei cu păr de aur, el nu știe că o va iubi. Pentru cucerirea ei, viteazul cavaler ucide balaurul dela marginea cetății, și regele Irlandei, drept răsplăt, îi oferă ca soție pe însăși fiica sa, Isolda cea blondă. Dar Tristan știe bine pentru ce a venit: Isolda va fi regina regelui Marc și el nu trebuie să împiedice realizarea acestui plan. De aceea, pleacă spre Loonnois. Pe drum, ei gustă din greșală din ulciorul cu vin fermecat, merit să fie început de Marc și Isolda în noaptea nunții. Din clipa aceea, se iubesc. Totuși nunta are loc, fără ca prin aceasta dragostea dintre cei doi să înceteze. Tristan răpește ceace se cuvine regelui. Dar oare Isolda se cuvine într-adevăr regelui? Amândoi știu bine că nu, însă...

Față de orânduile lumesti ale societății, Tristan și Isolda greșesc, întrucât iubirea lor nu poate fi aprobată de morala comună. Oamenii uită prea ades că sentimentele înalte nu pot fi zăgăzuite de subrezenia unor legi, pe care le calcă ei înșiși, dar pe care le vor infailibile. Societatea și-a ascuns totdeauna păcatele, răzbindându-se crunt pe cei sinceri. Tristan și Isolda suferă și ei de pe urma răutății societății. La început, par a nu ține cont de glasul intrigilor. Mai târziu însă, când fug în pădurea dela Morois, Tristan și Isolda iau ei înșiși în serios „călcarea legii”. E aci una dintre cele mai profunde analize ale sufletului uman, suciunat în ce are el mai pur. Tristan își dă seama că, deși, sufletește e a lui, Isolda aparține totuși altuia. „Nu este ea, își zice el, femeia regelui Marc?” Intrebarea îi sfășie inima și pentru lecuirea ei nu găsește altceva mai nimerit decât s'o ducă înapoi pe Isolda... Grozavă hotărâre! Ar vrea parcă să uite tot ce-a fost, să se steargă greșala de-a fi iubit soția altuia, să nu mai știe că ea, frumoasa și blonda Isolda, a aparținut aceluia, căruia acum el vrea să i-o ducă înapoi. E cumpănit de tragică această hotărâre. Mai ales gândul dela urmă, de a se vedea iremediabil stingherit de regele Marc, îl întunecă. Și totuși, o iubește pe Isolda. S'ar zice că cu cât destinul lor se arată a fi mai nefast, cu atât iubirea lor crește. E o dragoste cu o ascensiune vertiginosă, a căruia diagramă se învecinează cu cerul. Iubirea lui

(Urmare în pag. 2-a)

Cu Soffici la bord

de ION FRUNZETTI

„De fiecare dată când ieși în mână condeiul, te pregătești să faci literatură, afară doar dacă-l ieși ca să scrii iubitei sau prietenului, — de ești un om. Cartea ta, o știi, ar trebui să fie scrisă în stilul scriitorilor acestora, dar totți se vor acuza că nu respectă arta. Artă trebuie deci să fie, obligatoriu, nipețuș falsă — un artificiu, în fond — ca să placă celorlalți. Fiindcă ceilalți nu te iubesc. De te-ar iubi, ar înțelege subtilitatea ta, și s'ar simți jicniți oridecâteori te-ar culege din saltul frazei bine aduse, sau din cuvântul ce sculptează și colorează, altfel decât prin forța internă a pasiunii transpusă în hieroglifă”.

Așa își începe, într'un 1 de Ianuarie, „Jurnalul de bord”. Ardengo Soffici, timonier al incertitudinilor vaste, al tuturor incertitudinilor, pe marea, însfârșit, a primului adevăr cent: cel sentimental.

„Ateu per grazia di Dio”, Ardengo Soffici cunoaște tragedia nevădită de a simți înlăuntrul-ți vibrația unui entuziasmat „da!”, fără acompaniamentul unui veninos „nu”.

Adevărul pe care-l afirmă cu sbucium, e tocmai din pricina tragicului conflict intern, mai adevărat: dublu adevărat. Ca viața însăși, adevărul lui Soffici este dual: adevăr de drept, dacă-l citești literal, adevăr de fapt, dacă încerci să-l citești antagomist, ca pe un produs „da ronescio” al tendinței pragmatice contrare.

Ardengo Soffici este un filosof al faptului particular. Ca și istoric, (pe care de altfel nu-i poate suferi — și cine poate suferi, în fond, stufoasa declinare a faptului precis, trecut prin genul, numărul și cazul specific fiecărui centru de perspectivă?), Ardengo Soffici nu vede pentruce Absolutul ar fi mai important decât, de pildă, „Moulin Rouge”!

„Limbajul cel mai adecuat pentru a trata despre Universal, este tăcerea”, scrie el.

Fără maliția niciunui silogism tendențios, n'avem de ce să nu vedem că, neacceptând să tacă, Ardengo Soffici ne dă o lecție de modestie: tăcerea lui ar fi mărturisirea unui Absolut, pe care-ar însemna

să-l trădeze tăcând. E de mirare dacă mirificul limbaj al lui Soffici, scâpător necombent de fulgerale unei autenticități interferate pe alocuri cu echilibrul ei din planul expresiei, reusește să ne înlăture regretul de a nu-i putea înțelege tăcerea? Absolutul lui Soffici prea ar fi

(Urmare în pag. 3-a)

ION VLASU

La secere

(Urmare în pag. 2-a)

FIȘIER

Memandru spunea odinioară că și umbra unui prieten este o mare mulțumire. Nu știu dacă va fi avut dreptate sau nu. Dar cum despre prietenie s'au scris atâtea și atâtea rânduri, nu putem să nu-l acordăm sollicitudine. Nu e un elogiu al prieteniei, este însă rostul acestor fugare rânduri. Nici măcar nu vom urmări ce au spus alții asupra prieteniei.

Gândul nostru este un elogiu al prietenului cel mai bun care există. Un elogiu al cărții. Un elogiu foarte redus, pe cât de cald.

Am întâlnit zilele trecute un prieten pe care de mult nu-l mai văzusem. Și nu era primul prieten pe care-l întâlnisem după ce de mult nu-l mai văzusem. Și ne-am bucurat amândoi, foarte mult ne-am bucurat, reamintindu-ne câte-ceva din trecutul nostru. Dar nu era prima dată că mă bucuram întâlnindu-mă cu alți prieteni, reamintindu-ne de trecutul petrecut odinioară împreună. Iar apoi, când s'a terminat desășurarea amintirilor am tăcut. Din nou, nu pentru prima oară. Ne-am simțit stingheriți. Și am priceput că trecutul e mort, că intimitatea a dispărut, că în zadar ne-am bucurat fiindcă între noi lungul răstimp al despărțirii aruncase o adâncă prăpastie.

Minunată este prietenia, și totuși, despărțirea rupe atât de hain din strălucirea ei. Crudă despărțire care iubește tot ce este înăfășor în prietenie, până și amintirile.

Trecând pe lângă bibliotecă am trântit un volum. A căzut jos și foile i s'au deschis larg.

L'am deschis și ochii au căzut asupra unor rânduri câtă de cunoscute, dar de mult uitate. Și iată că ochii mei au început să urmărească cu plăcere frazele. M'am reînălănit cu un vechiu prieten, un sfătos prieten, care nu m'a plictisit cu durerile lui, ce pe mine nu m'ar fi privit. Mi-a depănat, dimpotrivă o povestire, a lui desigur, dar m'am simțit din nou confidentul cel mai iubit, confidentul care a fost atât de aproape de el, când a avut nevoie imperioasă să se destăinuiască.

Imperceptibil m'am confundat în lectura rândurilor, reșind plăcerea fostei întâlniri și odată cu reamintirea subiectului poate uitat, cu luată ființă în jurul meu toate personajele și toate întâmplările cari m'au străjuit, atunci când prima dată am citit cartea. Un fragment din viața mea, cu părțile lui surzătoare, cu lucrurile ce am vărsat, cu zilele pierdute și altele recăștigate.

Mi-am retrăit o parte a vieții, și ceasurile cu trecut, fără ca un rând măcar să mai lovească ochii mei închiși. Cartea înută în mână mă ducea preteneste, pas cu pas, sinceră și neobosită, printr'o lume de inchipuiri și basme, prin basmele și inchipuirile mele, am retrăit tot, clipă cu clipă, iar clipa pe care am vărsat-o de mai multe ori; am retrăit din viața mea, fără nici un gând de clausturare în timp; până când sa întunecat afară, până când cartea mi-a reamintit că mai mult ea nu știe.

Și fiindcă am scotocit zădărnice să-l povestesc ce a urmat după ce m'am despărțit de ea, ridicându-o din nou în fața ochilor, la lumina unei lămpi, din prima filă înceipând i-am ascultat destăinuirea.

DIMITRIE POPESCU

(Urmare în pag. 3-a)

BOB BULGARU

Portret

Un memorealist deosebit

de CONSTANTIN-STELIAN

Cu mulți ani în urmă, s'a discutat cu aprindere și cu interes, în r'un cunoscut periodic românesc, structura genurilor literare, pe temeiuri etnografice. Unul dintre preopinienți spunea, atunci, cu destulă bogăție de argumente — și nu cu puțină dreptate — că, la toate popoarele, în al căror folclor există o epopee, vom găsi, drept corespondent, în literatura cultă, romanul cel mai realizat. De aici, și deducția carecum pesimistă că noi, având cea mai frumoasă baladă populară, literatură română cultă nu va parveni niciodată să exceleze prin roman; ea va exteiza însă, în special, prin nuvele, lucruri care s'a și dovedit, dealfel, încă dinaintea războiului de întregire. Afirmarea nu ni se pare lipsită de semnificație și cu atât mai puțin, lipsită de interes, dacă raportarea această d.ntre genuri o extindem mai departe, stabilind comparații și legături între basm și memorealistică. Dacă, precum s'a spus, suntem un popor de poeți — când ne referim la folclorul nostru literar — nu e mai puțin adevărat că suntem și un popor de povestitori. Pentru toate literaturile, în genere, privit prin prisma creației, Ion Creangă este unic; după cum unic este Panait Istrati, prin circulația universală.

Facem aceste aprecieri și reflexiuni, fiindcă povestirea e soră bună cu memorealistica, pentru că, acolo unde povestirea a excelat în folclor, același lucru s'a întâmplat foarte adesea și cu memorealistica, în literatura cultă.

Din acest punct de vedere, o primă privire, fie ea chiar superficială, ne va duce la concluzii relevante pentru literatura românească.

Afirmarea inițială a prozei noastre culte se face prin imbinarea povestirii cu memorealistica. Nu sunt, oare, în cele mai multe cazuri, Scrierile lui Ion Ghica, în același timp, schițe, nuvele și memorii? Și, din acest din urmă aspect mergând înapoi, nu ajungem în chip destul de onorabil la prezența aceluiași gen, în însemnarea că.ătoriei lui Dinicu Golescu sau a lui I. Codru-Drăgoșeanu?

Dar memorealistica a evoluat mereu și, în prezent, literatura românească înnumără pene ca

acelea ale unor Ion Petrovici sau Nichifor Crainic.

Cielul: Amintirile unui băiat de familie. Amintiri universitare, Figuri dispărute ale d-lui Ion Petrovici — pentru ca să amintim numai despre acestea, s'a bucurat de o atenție deosebită.

Din același punct de vedere, însă, cel din urmă a fost un nedreptățit. Vom încerca o prezentare a memorealistică d-lui Nichifor Crainic, atât spre a adevăra afirmația aceasta, cât și pentru a completa reflexiile dela începutul acestui articol. Căci, mar presus de toate, memorealistica mentorului „Gândirii” ocupă, în literatura noastră, un loc cu totul aparte, pe cât de deosebit, pe atât de interesant.

Concretizate în cele două volume: *Privești fugare* și *Îcoanele vremii*, scrierile cu caracter memorealistic ale d-lui Nichifor Crainic cuprind în sine unele din cele mai frumoase pagini de descriere a mealegurilor românești, momente de o adâncire psihologică unică, portretizări plastice și precise, toate abordând de înalt patiosism și largi învățăminte, fără a fi cătuși de puțin didactice. Din acest punct de vedere, d. Nichifor Crainic merge pe linia trasată de cel mai autentic pedagog al poporului nostru, de Alexandru Vlașu, ducând mai departe și perfecționând un gen care la noi ar trebui să fie pe primul plan și în cea mai mare cinste, acolo unde arta se îmbină cu binele, frumosul cu utilul.

Toate acestea se relevă dela sine cititorului și câteva citate, în acest sens, vor dovedi afirmațiile noastre.

Amintim, de pildă, câteva fragmente din *Privești fugare*. Acolo unde un suflet îndiferent n'a simțit decât prea puțin, unde un ochiu comun n'a putut reține nimic sau, chiar, dacă un alt suflet ar fi vibrat sau un alt ochiu ar fi cuprins vreo semnificație, trărea momentană, pentru ostașul Nichifor Crainic, care trăise toată bejenia din 1916—1918 pentru acela care:

Treptat se face cănt obida,
Iar îndoiele — temelii.

pentru acela care participă mai departe la marea război de întregire a Neamului și este părtaş și martor ai biruinții în Ardeal, evenimentul epocal al istoriei noastre naționale capătă cea mai corectă și mișcătoare interpretare: „...principiul în numele căruia se deschide acest drum de flori și de lumină nu este cruzimea săbatică ce sugrumă și robește ei, dragostea care desface lanțurile milenare și mântuiește din robie un popor de frați. Cuceritorii Regelui nostru și cuceritorii lui sunt deopotrivă de birători, deopotrivă de părtași la gloria sărbătorească de acum...” (Un drum de triumf).

Ca o adevărate a acestui suflet colectiv de etnicitate, spectatorul ne mărturisește și cadrul în care animația aceasta pulsează:

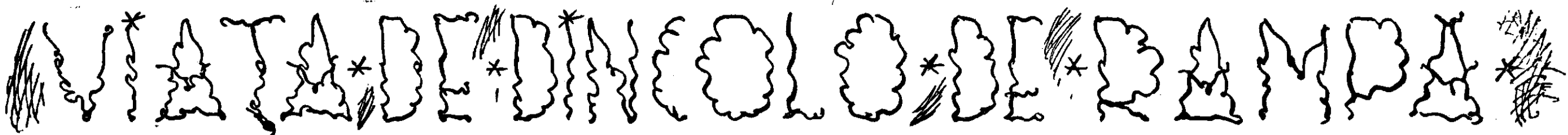
„Inserază. Gările care urmează împodobite de cetini verzi gâlgăie de cântece și de veselie. Poporul satelor, în străe de sărbătoare, se înștrine dealungul liniei de fier, așteaptă. Convioale de fete cântă înnurile din țară, lăutarii repetă din arcașuri marșurile vioaie. Se văd și grupuri cari, în amurgul ce se lasă, par și mai mohorite: la vestimânt, cu steaguri deosebite lângă steagurile noastre; sunt sașii cari cu gospodărească chibzuială s'au elipit cei dintâi puterii românești.

Fână târziu în noapte, ecoul cântecelor și uralelor se prelungeste din vale în vale, d'n câmpie în câmpie, și pământul reavân din terburi și din lanuri sub pașii scumpi cari îl ating întâia oară”.

Același lucru îl aflăm și la *Oradia Mare*, *Arad*, *Bistrița*, *Alba Iulia*, *Blaj*, *Sibiu*, etc.

Este una din cele mai pure filtrări ale realității prinse și nemurite într'un instantaneu care, împotriva afirmației autorului, din privești, fugară, pentru ochiu, rămâne simțământ veșnic, pentru suflet.

(Urmare în pag. 2-a)

Cronica dramatică AQUARELE Cronica muzicală

TEATRUL MUNICIPAL: „HEIDELBERGUL DE ALTĂ-DATĂ“

Din întreaga operă a lui Wilhelm Meyer Forster, n'a rămas decât alungul anilor decât această înduioșătoare de naivă poveste a visătoare Käthe care a îndrăznit să-și îndrepte privirile spre frumusețea și neînțeleptul prinț Karl Heinz.

Și — pasă-mi-te — opera autentică germană este, totuși, destul de vastă.

Unii ar putea să socotească această cauză cu un argument în critica ce i s'ar putea aduce lui Forster.

O singură piesă bună poate fi imediat socotită de oamenii prea acri ca o simplă întâmplare, un accident în opera literară a autorului iar nu ca pe un mare merit.

Insă, seninătatea cu care acest „de altă dată Heidelberg“ înfruntă decențele și generațiile un ce în ea mai capricioase de spectatori, ne obligă să căutăm a găsi o explicație acestui misterios și etern succes al lui Forster.

Nu știm dacă studenții de astăzi se mai pot regăsi cu desăvârșire în eroii care trăiesc în „Heidelbergul de altădată“. Sunt astăzi alte obiceiuri, ale maniere... Karl Heinz, Ditlev, Käthe și seria întreaga de studenți cheflii și fără griji pot apărea puțin cam „prea din alt secol“ în ochii foarte preocupată și plini de importanță ai generației de azi.

Intâlnim atâta omenească în cursul celor cinci acte ale lui Forster, încât mă gândesc pe cari vremea le-a scos mai mult la iveală pot fi ușor trecute cu vederea.

Și de bună seamă, marele merit al lui Forster este acela că, deși ușor putea recurge pentru rezolvarea micii drame a celor doi eroi la un oușă, la otrăvă sau la praful de pușcă (asemenea lui Max Halbe în piesa „Tinerete“ scrisă cam în același timp cu Heidelbergul de altă dată), a preferat să lase lucrurile o desfășurare normală și mult mai omenească.

Aiută Karl Heinz, cât și duioasa Käthe vor continua să trăiască, păstrând în suflet icoana primelor lor iubiri.

Heidelbergul, Heidelbergul și care amândoi pentru prima oară au iubit, li se va părea de acum încolo schimbat. Nu va mai fi „Heidelbergul de altă dată“ pentru că nu va mai fi Heidelbergul tineretului lor. Tot așa cum Heidelbergul care lor li s'a părut cel mai frumos, va fi lipsit de importanță pentru studenții din generațiile mai vechi.

Frumusețea reese tocmai din simplitatea și banalitatea celor susținute de autor. Și nu-i așa, domnule celor, că și duminică, dacă ai avea curiozitatea să vizitezi facultatea în care și-a petrecut anii de studenție, ea și se va părea mult mai lipsită de farmec, decât atunci, pe vremea!

La Heidelbergul de altă dată nu se petrec mari tragedii. Sunt mai degrabă, mici drame, mai mult închipuite de eroi, decât reale.

Se moare și în Heidelberg, dar se moare de moarte bună sau de bătrânețe (și, în fond, bătrânul

AMIAZA

profesor Jutiner e fericit că poate muri în Heidelbergul pe care întodeauna l-a iubit).

„Heidelbergul de altă dată“, așa cum e, trebuie să iubit pentru farmecul bătrănesc pe care-l emană.

Și poate, tocmai de aceea nu ne împacăm cu ideea domnului Vasile Enescu de a prezenta „Heidelbergul de altă dată“ în costume moderne. O fi, poate, un motiv de economie. Credeam însă că bogata garderobă a Teatrului Național stă, la nevoie, la dispoziția Teatrului Municipal.

Greaua sarcină de a-l interpreta pe Karl Heinz i-a revenit d-lui Titu Vedeia, actor tânăr, de reale posibilități. Ne surprinde ostilitatea cu care a fost primită de unii critici interpretarea d-lui Vedeia. Chiar dacă a avut în primul act de luptat cu tracul inerent oricărui actor tânăr, distribuit într-un rol de căpetenie, actorul companiei Reginei Maria a izbutit în celelalte acte să fie convingător și — exceptând o atitudine din când în când excesiv de rigidă — mai întodeauna plin.

Mai puțin reușită ni s'a părut d-na Mary Teodorescu, care, în rolul lui Käthe, chiar dacă a izbutit în actul II — mult influențată de Marcella Deaconescu — să fie agreabilă, n'a reușit în celelalte acte să impresioneze publicul, neredând mai deosebit, fermitate eroinei lui Forster. Peste scena impresionantă a împachetării cămășor și șoselei lui Karl Heinz, dansa a trecut cu o ușurință condamnabilă.

Nici fizicul, nici genul de joc, nu-l îndreptățește pe d. Măce-donski să interpreteze rolul profesorului bonhomme Jutiner. Dansul a căutat să facă un tip dintr-un simp-tom.

În schimb d. Maximilian și a plimbat cam multele kilograme în rolul soarelui valet, Luz. Se poate ca d. Maximilian să fi dobândit pe vremea lui mare succes. Astăzi am fi preferat alt interpret.

Sobru și demn ca întodeauna a fost d. Stora în rolul ministrului Haug.

Din restul foarte numeroasei distribuții se cuvine să remar-căm apoi d-lui Cezar Theodoru — un foarte expresiv și gustul publicului Ditlev — și Conaboe — un Kellerman neșar-gat, foarte om pe lângă intențiile celorlalți interpreți de a juca, neapărat.

De asemenea d. Costescu a fost pe linia justă a rolului.

În concluzie am asista la un „Heidelberg de altă dată“, prezentat cu multe scaderi. Ajunși acasă, după spectacol, am avut curiozitatea să recităm piesa lui Forster și am fost mai mulțumiți după lectură decât după ce asistaserăm la prezentarea ei.

TRAIAN LALESCU

AMURG

Un soare vânt de boală se înneacă în hiperemanganatul ce colcăie în zare. Nori roșii ca niște bucăți de vată luate de pe o rană, plutesc pe alba cu sineală a cerului.

De după zare se țeveste noaptea. Pe iarba, o trec surdorie de frică... Vântul plaptăncă copaci și frunze năpădesc smocuri-smocuri. Pistrui năpădesc obrazul nopții. Luna, cochetă, ca un uriaș puf de pudră, pudrează noaptea închețată în întinder.

Predeal, August 1927

ZORI

O boare harnică, trezită dar nedesmeticită, se țărășe șoptind prin lumina convalescentă și hănișt deasupra adâncimilor, să alerge și să salte în torentul scripitor și capricios al fantaziei... E ceea ce cere în muzică.

Orice vietează trebuie să meargă conform naturii, pentru a trăi. Muzica trebuie să ea — cere să fie tratată și ea conform naturii, pentru a fi sănătoasă și vie, nu schimonosită, torturată și ucisă cu lucruri împotriva firii.

Soarele ridică indiscret stururile zării. Florile ar voi să mai doarmă, dar raze crude le înțepă, le însângerează. Se simt ude de rouă. Trezar, se întind în siă, cască din toate părțile. Vântul, mirat de florile ce-și alintă în plină lumină goliciunea, le gălăie voaptoș. Și toți rād.

Paris, Octombrie 1928

MIRCEA E. BALABAN

RECITAL AL. DEMETRIAD

Să-ți lași gândul și simțurile să fugă, dupe firul curgător al muzicii... Să se sbuciume în valtoarea pasiunii, să plutească liniștit deasupra adâncimilor, să alerge și să salte în torentul scripitor și capricios al fantaziei... E ceea ce cere în muzică.

Orice vietează trebuie să meargă conform naturii, pentru a trăi. Muzica trebuie să ea — cere să fie tratată și ea conform naturii, pentru a fi sănătoasă și vie, nu schimonosită, torturată și ucisă cu lucruri împotriva firii.

Fără sforțări de imaginație, să găsești sonoritatea potrivită, accentele, inflexiunile firești. Cei mai mulți caută... Și în muzică, ceea ce caută prea mult se află falsificat, schimbat, greșit.

E mult că d. Demetriad are toate mijloacele să cânte așa cum simte și cum crede. Dar că are intuiția limpede și echilibrul care se cere pentru a simți așa cum trebuie... Bach să fie calmul vibrant de reculegere deasupra adâncului, Schumann o imensă dragoste de existență, Brahms tumult și futurism de dorinți nelămurite... aceasta e tot.

RECITAL DE DANS ILSE MEUDTNER

— Trebuie dansul să fie o explicație dramatică a muzicii, reprezentând prin gestul legat de ritm ceea ce ar putea exprima gestul și poezia, adică drama? Adică să fie o variantă fără vorbe a dramei muzicale?

Sau trebuie să fie o exprimare pur plastică a „sentimentului muzical“, unde nimic nu se poate traduce în vorbă?

Emoția pe care o resimți în fața acestor două stiluri poate singură să răspundă.

Îse Meudtner prezintă amândouă aceste concepții, cu aceeași subtilitate. Întâiu, trei dansuri — o simplă expresie plastică, legată mai curând de ritm decât de muzică. Plastică dinamică. Poate cea mai intensă artă (dacă ni se permite să spunem astfel) a fost realizată astfel. Apoi, trei parodii, trei interpretări „à la Goya“, după Turina, care trec spre dramatizare. Cu remarcabile paralelisme, uide o expresie a gestului echivalentă cu o inflexiune a muzicii.

Haydn, Mozart și Beethoven au cunoscut interpretări „literare“. Seducătoare, prin spirit și prin calitățile excepționale de tehnică ale dansatoarei. Ca să fie interpretări pur literare — și nu numai cu intenții, ca parodiile și „Goya“ — a fost necesar să fie omorâtoare.

Dar, de ce să nu se acorde dansului o individualitate ca artă? E destul că nu poate fi independent cu totul, că e o legătură între plastică și muzică. Dece să-l „literarizăm“, când poate fi numai ce este, în principiu: plastică dinamică. Esența dinamică a muzicii, de care depinde, prin consecință, deosebirea dintre dans și sculptură. Valoarea reiese din mișcarea însăși și aspecte plastice în permanență mișcare, iar nu din aspecte statice succesive, separate. Sculptura fixă, prinde devenirea într-un moment al ei, lăsând să se întrevadă mișcarea. Dansul trebuie să fie mișcare, neîncetată devenire, în prezență.

S. D. DORIN SPERANȚIA

RECITAL DE DANS ILSE MEUDTNER

— Trebuie dansul să fie o explicație dramatică a muzicii, reprezentând prin gestul legat de ritm ceea ce ar putea exprima gestul și poezia, adică drama? Adică să fie o variantă fără vorbe a dramei muzicale?

Sau trebuie să fie o exprimare pur plastică a „sentimentului muzical“, unde nimic nu se poate traduce în vorbă?

Emoția pe care o resimți în fața acestor două stiluri poate singură să răspundă.

Îse Meudtner prezintă amândouă aceste concepții, cu aceeași subtilitate. Întâiu, trei dansuri — o simplă expresie plastică, legată mai curând de ritm decât de muzică. Plastică dinamică. Poate cea mai intensă artă (dacă ni se permite să spunem astfel) a fost realizată astfel. Apoi, trei parodii, trei interpretări „à la Goya“, după Turina, care trec spre dramatizare. Cu remarcabile paralelisme, uide o expresie a gestului echivalentă cu o inflexiune a muzicii.

Haydn, Mozart și Beethoven au cunoscut interpretări „literare“. Seducătoare, prin spirit și prin calitățile excepționale de tehnică ale dansatoarei. Ca să fie interpretări pur literare — și nu numai cu intenții, ca parodiile și „Goya“ — a fost necesar să fie omorâtoare.

Dar, de ce să nu se acorde dansului o individualitate ca artă? E destul că nu poate fi independent cu totul, că e o legătură între plastică și muzică. Dece să-l „literarizăm“, când poate fi numai ce este, în principiu: plastică dinamică. Esența dinamică a muzicii, de care depinde, prin consecință, deosebirea dintre dans și sculptură. Valoarea reiese din mișcarea însăși și aspecte plastice în permanență mișcare, iar nu din aspecte statice succesive, separate. Sculptura fixă, prinde devenirea într-un moment al ei, lăsând să se întrevadă mișcarea. Dansul trebuie să fie mișcare, neîncetată devenire, în prezență.

S. D. DORIN SPERANȚIA

SCARLAT FOTINO

Cu moartea nemilos de timpurie a lui Scarlat Fotino, dispărea o disimulată figură de artist. Artist în aplicarea ideilor pe tărîm tehnic ingineresc, artist prin temperament și năzuință în toate felurile domeniului său preocupării și activității sale, suflet deosebit de delicat, Scarlat Fotino a închinat și muzicii, căreia i-a păstrat întodeauna un adevărat cult, cesuri de înaltă spirituală și laborare realizatoare.

N'a făcut din muzică o profesiune, a fost totuși un veritabil muzician prin respectul și curatenia cu care a slujit muzica, prin dotare și concepție.

Haydn, Mozart și Beethoven au cunoscut interpretări „literare“. Seducătoare, prin spirit și prin calitățile excepționale de tehnică ale dansatoarei. Ca să fie interpretări pur literare — și nu numai cu intenții, ca parodiile și „Goya“ — a fost necesar să fie omorâtoare.

Dar, de ce să nu se acorde dansului o individualitate ca artă? E destul că nu poate fi independent cu totul, că e o legătură între plastică și muzică. Dece să-l „literarizăm“, când poate fi numai ce este, în principiu: plastică dinamică. Esența dinamică a muzicii, de care depinde, prin consecință, deosebirea dintre dans și sculptură. Valoarea reiese din mișcarea însăși și aspecte plastice în permanență mișcare, iar nu din aspecte statice succesive, separate. Sculptura fixă, prinde devenirea într-un moment al ei, lăsând să se întrevadă mișcarea. Dansul trebuie să fie mișcare, neîncetată devenire, în prezență.

S. D. DORIN SPERANȚIA

RECITAL DE DANS ILSE MEUDTNER

— Trebuie dansul să fie o explicație dramatică a muzicii, reprezentând prin gestul legat de ritm ceea ce ar putea exprima gestul și poezia, adică drama? Adică să fie o variantă fără vorbe a dramei muzicale?

Sau trebuie să fie o exprimare pur plastică a „sentimentului muzical“, unde nimic nu se poate traduce în vorbă?

Emoția pe care o resimți în fața acestor două stiluri poate singură să răspundă.

Îse Meudtner prezintă amândouă aceste concepții, cu aceeași subtilitate. Întâiu, trei dansuri — o simplă expresie plastică, legată mai curând de ritm decât de muzică. Plastică dinamică. Poate cea mai intensă artă (dacă ni se permite să spunem astfel) a fost realizată astfel. Apoi, trei parodii, trei interpretări „à la Goya“, după Turina, care trec spre dramatizare. Cu remarcabile paralelisme, uide o expresie a gestului echivalentă cu o inflexiune a muzicii.

Haydn, Mozart și Beethoven au cunoscut interpretări „literare“. Seducătoare, prin spirit și prin calitățile excepționale de tehnică ale dansatoarei. Ca să fie interpretări pur literare — și nu numai cu intenții, ca parodiile și „Goya“ — a fost necesar să fie omorâtoare.

Dar, de ce să nu se acorde dansului o individualitate ca artă? E destul că nu poate fi independent cu totul, că e o legătură între plastică și muzică. Dece să-l „literarizăm“, când poate fi numai ce este, în principiu: plastică dinamică. Esența dinamică a muzicii, de care depinde, prin consecință, deosebirea dintre dans și sculptură. Valoarea reiese din mișcarea însăși și aspecte plastice în permanență mișcare, iar nu din aspecte statice succesive, separate. Sculptura fixă, prinde devenirea într-un moment al ei, lăsând să se întrevadă mișcarea. Dansul trebuie să fie mișcare, neîncetată devenire, în prezență.

S. D. DORIN SPERANȚIA

RECITAL DE DANS ILSE MEUDTNER

— Trebuie dansul să fie o explicație dramatică a muzicii, reprezentând prin gestul legat de ritm ceea ce ar putea exprima gestul și poezia, adică drama? Adică să fie o variantă fără vorbe a dramei muzicale?

Sau trebuie să fie o exprimare pur plastică a „sentimentului muzical“, unde nimic nu se poate traduce în vorbă?

Emoția pe care o resimți în fața acestor două stiluri poate singură să răspundă.

Îse Meudtner prezintă amândouă aceste concepții, cu aceeași subtilitate. Întâiu, trei dansuri — o simplă expresie plastică, legată mai curând de ritm decât de muzică. Plastică dinamică. Poate cea mai intensă artă (dacă ni se permite să spunem astfel) a fost realizată astfel. Apoi, trei parodii, trei interpretări „à la Goya“, după Turina, care trec spre dramatizare. Cu remarcabile paralelisme, uide o expresie a gestului echivalentă cu o inflexiune a muzicii.

Haydn, Mozart și Beethoven au cunoscut interpretări „literare“. Seducătoare, prin spirit și prin calitățile excepționale de tehnică ale dansatoarei. Ca să fie interpretări pur literare — și nu numai cu intenții, ca parodiile și „Goya“ — a fost necesar să fie omorâtoare.

Dar, de ce să nu se acorde dansului o individualitate ca artă? E destul că nu poate fi independent cu totul, că e o legătură între plastică și muzică. Dece să-l „literarizăm“, când poate fi numai ce este, în principiu: plastică dinamică. Esența dinamică a muzicii, de care depinde, prin consecință, deosebirea dintre dans și sculptură. Valoarea reiese din mișcarea însăși și aspecte plastice în permanență mișcare, iar nu din aspecte statice succesive, separate. Sculptura fixă, prinde devenirea într-un moment al ei, lăsând să se întrevadă mișcarea. Dansul trebuie să fie mișcare, neîncetată devenire, în prezență.

S. D. DORIN SPERANȚIA

NOAPTE

Tăcerea, împăslită de beznă, se trezește în poala seninului de vară. O cucuvea sorbăște liniștea, dintr'un găbej dezacordat, storcând un scâncet umed de jală. Izvorul șoptește pădurii un basm plictisitor și vechi. Pădurea moțâie, doar d'in vreme în vreme, clipșe d'in frunze, să nădoarmă Izvorul se alintă copilăros. Infr-

PENSILE

actorilor particulari, au fost de curând asigurate printr-o legiuire specială.

Nu mai că în aplicarea acestei legi se vădese unele lacune prin care sunt nedreptățiți tocmai cei mai vrednici să beneficieze de un drept câștigat prin neînumărate biruinți artistice și printr-o viață de muncă închinată numai teatrului. Poate că autorii legii, se gândesc ei înșiși la înălțarea acoastei lacune.

Precedentele nu lipsesc.

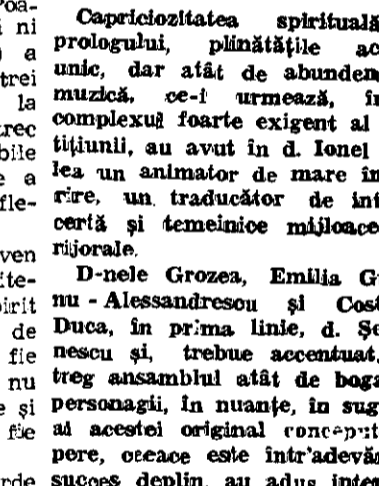
Nici scriitorii, nici artiștii plastici cu merite recunoscute, n'au fost săliți să cotizeze un anumit număr de ani dela promulgarea

SCARLAT FOTINO

DORIN SPERANȚIA

ROMEO ALEXANDRESCU

In curând va apare

„CNEAZ PESTE FURTUNI“

— versuri —

de LEONIDA SECRETEANU

în colecția „Universul Literar“

TRAGICUL IN TRISTAN ȘI ISOLDA Un memorealist deosebit

(Urmare din pag. 1-a)

Tristan și Isolda e iubirea cea adevărată. Nu cunosc nimic din dragoste acei care nu întâlnesc în calea lor piedici irezolvabile. Amorul e ca lumina: pentru a străluci, are nevoie de obstacole, pe care trebuie să le străpungă. ca razele întinericului. Se zice deobiceiu că fericirea iubirii constă în drumul pe care trebuie să-l parcurgi până la ea. În cazul acesta, Tristan și Isolda sunt cei mai fericiti oameni pe care și i-a închipuit vreodată mintea umană: drumul iubirii lor nu are capăt. Împlinirea de care am vorbit, e numai în aparență. Sau mai bine zis, ea se întâmplă numai pentru noi, cei cari asistăm la desfășurarea iubirii lor. Pentru ei însă nu. Ea așteaptă mereu ceva necunoscut, împlinirea visului lor, cu toate că știu bine că el nu se poate realiza. Zădărnica împliniri nu-i descurajează. Din contră, ea aprinde mai mult dragostea.

Mai este încă ceva în Tristan și Isolda. Conștiința că nu numai destinul le este cauza nefericirii lor, ci ei înșiși poartă o parte din vină. Această conștiință a auto-prăbușirii provine nu din faptul că Isolda și-ar fi călcat îndatoririle ei sacre de soție sau că Tristan ar fi pășat prin iubirea lui căminul regelui Marc (e și aceasta o cauză, e drept,

care-i torturează fără putință de leuire), ci că ei sunt vinovații principali, întrucât ei sunt acela care s'au iubit și se iubesc. Or cât ar ști că au bătut din greșală din ulciurii fermecat, ei nu se pot vedea altfel decât ca autori responsabili ai amorului ce-i înlănțuiește tot mai puternic și tot mai nepermissiv. O revoltă contra lor înșiși li cuprinde și pentru a scăpa de ea, apelează tacit unul la altul. Revolta lor se adresează însă numai celor de atunci, neîndrăsnind să întineze cu nimic pe cei de acum. E o tăiere în două a vieții lor, bizară și de necrezut, din care rezultă aurora unei noi trăiri. Tristan are nevoie de Isolda, pentru a uita vinovăția de a fi iubit-o. Amândoi se vor altfel, fără încercături: e destinului. Însă își dau seama că nu mai e cu puțință nimic și cad pradă unei tristeți, ce le umple sufletele de o ciudată neplăcere.

Prin prezența vinovăției proprii, Tristan și Isolda, deși leșită dintr'un mediu altfel decât al lumii noastre, are ceva din dramele lui Ibsen, ori romanele lui Dostoievski. Fierște, apropierea e cât se poate de îndepărtată, mai ales în ce privește Ibsen, la care, după cum se știe, răul social joacă un mare rol. Se găsește însă în Tristan și Isolda multe motive ce amintesc pe Dostoievski de mai târziu. În

deosebi, capitolul „nebulina lui Tristan“ are o asemănare frapantă cu tehnica analizei dostoievskiene. Același fel de a chinui eroii cu păcatele trecutului (nebulina Tristan amintește Isoldei toate greșelile comise) și — mai ales — aceeași necurățe în pregătirea renașterii ulterioare. E desigur o asemănare întâmplătoare și nu una de filiații.

Cu toată splendoarea formei, cu tot farmecul episoadelor și cu tot suflul răscolitor al povestirii, frumusețea irezistibilă din Tristan și Isolda rezultă din tragismul iubirii. Atât de măreață e și în nenorocirea ei această iubire, încât ea se transformă într'un fel de mistică izbăvitoare. Sfârșitul poemei confirmă caracterul tămăduitor al peripețiilor amoroase dintre Tristan și Isolda cu cuvinte ce vor să anune parcă întemeierea unei noi religii: „Seniorii trubadurii de anul trecut, Bérout și Thomas, Elhart și Gotfried, au povestit această poveste numai pentru cei care se iubesc. Prin mine, ei vă salută. Salutați deasemeni și pe cei nefericiți, cum și pe cei fereciți, pe cei triști, ca și pe cei veseli, — pe toți amantii. Ei vor găsi în această poveste, consolare pentru orice durere de amor“.

VLADIMIR DOGARU

Căci ce clipă mai semnificativă și mai nemuritoare putea fi decât aceasta cu care un asemenea capitol se încheie prin simbolul jurământului la primăvara de la Jibău?

„Clipa venea parcă din mari adâncuri de vreme, când Traci ridicau scuturile lucii în soare și eroii pecețuiau legământul cu picături de sânge.“

Regele Iăorima și toată suita sa cu dansul.

Profetul din Cânteculele Patriei își trăește visul așa:

Voiu stropi de sânge boabe de lut înfiorate, Svănește viața toată în voi, o, strop de sânge și încheie nece în clipa care bate.

Cum cerul într'un pleur de apă se răsfărânge.

Cel ce a fost printre ostași poetu emirit al războiului de întregire, cel care l-a trăit și a vibrat de măreția lui într'un chip atât de deosebit, acela era și firesc să încheie cele mai frumoase monumente de simțire și de cuvânt Suvranilor, care ne-au condus la gloria finală.

Cel care este exegetul cel mai pătruns al monarhiilor noastre găsește cele mai fericite imagini în prezențarea Regelui Ferdinand I, ca simbol al Unirii, în general, și ca om de caracter și atitudine, în special. Dela plastică zugrăvire a portretului Marelui Rege, pornește și subtila interpretare a Monarhului, raportată la popor: „...În peisajile pictorilor, soarele nu apare niciodată dar lumina care învâluie lucrurile și tremură scânteitoare peste privelești te face să simți cădura astrului, radiind peste această bucată de natură, să înțelegi puterea lui fecundă.“

de tată al vieții și să-i iubești înrăurirea fierbinte și binecuvântată.

Așa, ca vâpăia soarelui nevăzut, dragostea Regelui nostru se împrăștie pe cele mai depărtate meleaguri, și rodnică, își amestecă nobila substanță cu viața umilă a supușilor lui“.

Cum a văzut și cum a înțeles Nichifor Crainic pe Regina Maria, este un fapt pe care l-am relevat cu alt prilej, alundeva. 1)

Dar activitatea memorealistică a aceluia care ne-a cântat Darurile Pământului, făcându-ne să vibrăm în cuget și simțire de iubirea pentru Patrie, pentru aproape și pentru propriul nostru destin, nu se încheie aici. D. Nichifor Crainic a evocat în fraze pline de sugestii și înțeles unele figuri cu adevrat nedreptățite încă depe atunci (1919), nedreptățite unul George Cosbuc, Alexe Mateevici sau Aureliu Metromn. Alături de aceștia, jocuri și oameni, datine și obiceiuri, care în anonimatul lor, laolaltă, formează tezaurul etnicului românesc pe lângă care mulți dintre noi au trecut și trec nepăsători.

Cum trece orbul, fără să tresară.

Pe lângă frumuseți surzătoare.

cum ar fi spus P. Cerna.

Icoanele Vremii, ca și Privelești Fugare, deși aparute cu două decenți în urmă, dovedesc din ce în ce mai mult intrinseca lor valoare prin faptul de a fi putut surprinde partea veșnică, concomitentă atâtor vremelnici.

CONSTANTIN-STELIAN

1) Convorbiri Literare, LXVIII, 9-12, Sept.-Dec. 1935.

deosebit

Note italiene Note germane

P A N

SUL CONCETTO DI GIUSTIZIA

e titlu articolului de fond, semnat de Guido Calogero, din săptămânalul italian „Meridiano di Roma” din 8 Martie a. c.

Plecând dela distincția făcută de Greci între „a constrânge” și „a convinge”, noțiuni care și-au îmbogățit sfera în timpurile moderne și punând pe cea dintâi — „a constrânge” — la baza principiului de violență, de tiranie, iar pe a doua — „a convinge” — la baza principiului superior de non-violență, de libertate, autorul spune textual: — „Acesta e idealul suprem al oricărei organizații sociale, al oricărui instrument juridic: acela în care dreptatea trebuie să servească libertatea, pentru că libertatea are puterea să mărească dreptatea, și în care libertatea trebuie să servească dreptatea, pentru că dreptatea poate să sporească libertatea”...

„Cele mai bine organizate state sunt acelea în care sensul și regulile conștiinței politice sunt atât de înrădăcinate în convingerea cetățenilor, încât nu mai e nevoie de organe și instituții înscrinate anume a le susține cu forță.

„Acesta e o viață și o libertate care se disciplinează, pentru a genera alte vieți și alte libertăți; în această disciplină este momentul dreptății și al normei, care o fereste de arbitrarul distructiv și de întemeierea pe altceva decât pe lege, iar în spontaneitatea sa vitală e rădăcina ultimă, care-i dă existența și trăinicia.

„Cine este constrâns, are nevoie de forță pentru a se ține în ordinea fecundă a vieții: dar cine e convins, face aceasta fără noi; e acela care asigură civilizației un viitor mereu în progres”...

După determinarea valorii de dreptate, egalitate și libertate, se întreabă autorul care poate fi aceea a fraternității. Drept răspuns, citează pilda „Samariteanului milostiv” (Luca, X, 30-37) trăgând următoarele concluzii: — „Aproapele” nu e numai acela care aparține aceluiași neam sau aceeași familie, ci acela care e proclamat ca atare de liberul joc al mizeriei.

„Adevărații creștini nu se iubesc pentru că sunt fiii lui Dumnezeu, ci sunt fiii lui Dumnezeu pentru că iubesc.

„Nu e fraternitatea care condiționează dragostea, ci dragostea care condiționează fraternitatea.

„Chiar în textul fundamental al moralității și al civilizației moderne este subînțeles că putere principială, că dreptul altei persoane nu depinde de o realitate naturală, ci de libera voință etică a celui care o recunoaște.

„Dacă totuși se înțelege în mod naturalist legătura dintre aproapele și noi, și fraternitatea, se ajunge la un zoologism și la un rasism moral.

„Dar dacă se inversează situația, atunci fraternitatea nu mai e decât simbolul pozitiv al aceluia raport omenesc, care se instaurază în justiție, egalitate și libertate.

„Astfel, examinând aceste concepte, am văzut în ce mod ele posedă aspectele multiple — implicându-se reciproc — ale unității și eternului ideal moral, și cum din aceste principii se pot scoate concluzii pentru orientarea și soluția tuturor marilor probleme de principiu, care trebuie să stea înaintea oricărei considerații a vieții sociale și politice.

„Aceste principii posedă putere, numai când sunt egal recunoscute și definite; ca să nu avem ceea ce înseamnă justiție, ceea ce înseamnă egalitate, ceea ce înseamnă libertate, din care se naște criza.

„Înțelegând just, acestea rămân și nu pot să nu rămână, idealul o-mului etern”.

Principiile lui Guido Calogero apar în Meridiano di Roma.

PESTALOZZI

e un nume cu rezonanțe diminutive pentru urechea deprinsă cu sonoritățile terne și ritmurile oarecum prea bărbătești ale limbii germane.

Johann Heinrich Pestalozzi a fost însă elvețian.

În 1946, și anume la 12 Ianuarie, se vor împlini 200 de ani de la nașterea acestui vizionar al umanității. Cine știe ce mentalități vor prezida, peste câțiva ani, la bicentenarul cel puțin al inventatorului tabloului de ardezie dacă nu și la sărbătorirea pedagogului dela Neuhof, Merten și Clindy. Să nădăjduim însă că tot vom putea înțelege și simți, în întreaga profunzime a frumuseții lor, cuvintele pe care el le-a rostit, ca un fel de parafrază evanghelică: „Iubiți-vă unii pe alții, ajutați-vă și sfătuiți-vă cât veți trăi și fiți; drepti și sinceri, plini de dragoste și simpatie față de toți oamenii: astfel vă va fi bine în viață”.

DESIGUR, IDEALURILE

pedagogice pot varia și variaza dela epocă la epocă. Ceea ce ieri a fost felul cel mai înalt al minților active pe ogoarele culturii omenești, azi poate fi utopie sau etapă depășită. Ceea ce ieri a fost necesar, azi poate fi periculos. Pedagogia trebuie înțeleasă și în

funcție de totul cât, la un moment dat, e prim punct de program în ierarhia urgențelor sociale.

Prezum că există o stare de războiu căreia îi corespunde o economie de războiu și o ținută cetățenească de războiu, la fel societatea poate trece prin alte asemănătoare situații de încordare sau criză.

PESTALOZZI

Fără îndoială, nu efuziunile umanitare vor figura în jurnalul de probleme al unei atari societăți. Orice minte normală va ști să facă necesarele distincții și orice om, înzestrat cu normalul bun simț al tuturor oamenilor sănătoși și de bună credință, va vedea de ce în ceasul de față e dator să lase pe al doilea plan preocupările de mare rang din ceasul precedent.

TOTUȘI O ATTITUDINE

nobilează toate acțiunile pe care le știm sau le credem necesare: dragostea, — iar această dragoste specific umană care nu trebuie confundată cu slăbiciunea, se lasă educabilă.

„Nu frica, nici pedeapsa nu trebuie folosite drept ambold principial la ceea ce este drept și bun, ci bunăvoința și dragostea, — spune și Pestalozzi. Ea răbdă îndelung, e plină de bunățate, nu știe de pizmă, nu se laudă, nu se trufeste, nu se poartă cu necuviință, nu cântă ale sale, nu se aprinde de mânie, nu pune la socoteală răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.”

Toate le știrea, toate le crede.

f i s i e r

(Urmare din pagina I-a)

Atunci am văzut, cum aceleași povestiri, aceleași suferințe sau bucurii, aceiași eroi dragi sau urâți, acum erau alții. Cum stăteau ce ni-l cereau acum, altfel li-l dădeam. Și altfel ei, cu totul altfel, se purtau, cel puțin așa socoteam eu, cu toate că din rândurile cărții nici-o liotă nu se schimbăse.

Am priceput însă ce bun prieten regăsisem. Ce mare și neprețuit prieten de care tocmai despărțirea și viața îndepărtată unuia de altul ne apro- piază mai mult acum. Un prieten, care nu s'ar fi plictisit de amintirile mele, — și ce plăcut este să depeni la nesfârșit amintirile, — și care nu m'a plictisit cu jălmăzirea lui, ci mi-a povestit o nouă prietenie.

O veche și totuși nouă prietenie, o simpatie veche și o nouă cunoștință, un trecut comun, dar și, — atât de rar de la o ființă, — un viitor comun.

DIMITRIE POPESCU

Cronica plastică

BIBLIOFILIE, ILUSTRATORI ȘI PICTORI

Am făcut o încercare de bibliofilie curat românească Voluntul și romanul lui Radu Tudoran „Un port la răsărit” pe care l-am ilustrat. Din puținele exemplare rămase dela subscriitorii, am dus câteva la librăria de artă „Prietenii cărții”. Domnișoara, una din vânzătoare, înțelegând cu adevărat cartea literară frumos editată, ne-a spus, privind-o admirativ: „Par'căr fi o carte franceză (încontestabil, editura franceză de artă deține fruntea) păcat că nu e străină, franceză; s'ar vinde ca pâinea caldă... Ca să luptăm contra acestei aprecieri — asemănătoare bine cunoscută — ce bun pictor, par'căr ar fi francez! — vom face un locșor (spațiu limitat) ediției de artă românească și bibliofiliei.

Părerea domnișoarei ne măgulește — suntem noi înșine încofăți după cărti. Ilustrate franceze — nu vrem însă ca această piatră de încercare să nimicească străduințele românești.

Într-o țară posedând pictori pe care-i posedă, desenatorii pe care-i știm, casele de editură nu le oferă nici un prilej de înfăptuire. Se feresc de ediții rare, îngrijite, făcute cu miga. Tipografiile și tipografiile urăsc pe cei ce-i scot din tipicuri. Și unii și alții pretind că nu raportează... nu ies parale, așa cum ies din acele mii de uriciuni îngheșute în rafturi și pe etalaje.

Deci, tipărirea unui tiraj limitat, în condiții tehnice deosebite, cu greutățile de azi, merită să fie relevantă. Prilejul dat mie de editura Sococ de a scoate un volum de lux, ia proporții de „fenomen”.

Ilustratorul, vreau să se știe, într-o asemenea ediție, nu e decât un factor al cărui merit poate fi ridicat sau coborât de lucrătorul tipograf. Câtă grijă, câtă atenție, ce muncă cinstită se cere pentru ea. Inmuită cu limba, să fie răsfățată cu un deget nepăsător de om curios, o carte de artă... aceasta o ignorază cel ce se perindă indiferent, înaintea ei!

O ilustrație cât de minunată, dacă nu e așezată la locul său, în formatul convenit, e ca și cum n'ar fi...

În atenția domnului ministru al cultelor și artelor propunem o sugestie. Odată pe an, fiecare casă de editură să tipărească pe cont propriu în tiraj limitat, o carte ilustrată de un pictor sau desenator român, care confruntată la un loc cu celelalte să poată câștiga un premiu numit „premiul român al ediției de artă”.

Artiștii grafici ar putea astfel găsi un magnific de bușeu, iar cartea noastră peste hotare ar putea curând lua locul altor edițiuni.

Pentru că vorbim de ilustratori, nu se poate să nu numesc imediat pe unul din cei

mai de seamă, desenatorul AUREL JIQUIDI a cărui expoziție o socotesc pusă la punct cu totul occidental. Maturitatea lucrărilor, armonia acestei cantități de tablouri așezate în trei săli mari (a căreia lumină mi se pare bună), omogenitatea lor fără să fie repetitive, fac din această expoziție un loc de adevărată desfătare a ochiului. Judec pe AUREL JIQUIDI pentru ceea ce este, nu aștept dela el decât ceea ce mi poate da, e un desenator sensibil cu o perfectă știință a meșteșugului și a mijloacelor sale, pe care le înțeleg și pe care le folosesc deosebit. Culorile și le șlefuește pe fiecare an și eu care-l urmăresc, văd progresele realizate.

Mi-e total antipatic obiceiul pământean, când cineva are o calitate, de a i-o nega, scoțând la iveală un defect care n'are nimic aface cu adevărata lui înfăptuire, de pildă un scriitor inteligent „bine dar e bețiv” (ce mă privește, dacă e cartea bună?). Un desenator de talent, de știință amănunțită a meșteșugului „bine, dar n'are materie” sau „bine, dar e ilustrator”. Ei și?

De ce să caut materie acolo unde nu-și are rostul? Și nu e cazul lui AUREL care are unele „frotis-uri” suprapuse, unde vezi prin transparență densitatea materiei chiar în desen. Conu AUREL e un dibaci, să-mi dea voie să i-o spun. Cum zice francezul „Il sait y faire”. Cât de departe de tatăl său!

AUREL JIQUIDI

Ei, uite, acesta da, este ilustrativ. Bătrânul Jiquidi să învie din morți să vadă cum l-a întrecut fiul său... ar rămâne ulmiți.

Fiind în expoziție, pe când priveam împreună niște acuarele, ne pomenim cu un domn bătrân arătos, care imediat îl luă pe AUREL cu „maestre” în sus, „maestre” în jos, „ai niște lucrări fenomenale, îmi pare bine că văd influența franceză, te-ai inspirat din POULBOT, FORAIN; foarte bine, foarte bine... Am protestat imediat — fără să cunosc pe domnul în chestiune, am protestat vehement; n'are nimic aface POULBOT și FORAIN. Că suntem toți tributari artei franceze plastice, nimic mai adevărat, dar să mi se arate în întreaga Europă, o singură țară care în pictura sau în desenul său, nu e cât de cât tributară artei franceze... Aurel Jiquidi are un desen personal, al timpului său și atât. O obiecte la sfârșit — o mică obiecte — sunt oarecari vulgarități, și arce de un gust dubios, ar trebui evitate. Dau aci o reproducere, singura nereprodusă încă. Acești patru rând preoțonțari. Păcat că nu a fost fotografiată grădina de vară cu mesele goale. E o bucată impecabilă.

Nu aș putea întrebuița același cuvânt și pentru tabloului d-lui CIUCURENCU. Poate lumina de zi e cam crudă aci, scoțând la iveală multe insuficiențe. Sunt culori rupte par'că din ansamblu. Mă trudec ca această nouă fază a d-sale să fie bine pusă la punct. Despre calitățile d-sale de colorist, bine cunoscute, nu voi vorbi, voi spune doar atât: am impresia că anumite culori sumbre îi găuresc tabloul. Vrea să se precizeze și poate felul îi e să fie neprecis, vrea să fie viguros și poate delicatețea îi e caracteristică. Vrea să pue o pastă groasă și poate frotisurile îi sunt mai la îndemână... Se prea poate să nu-l înțelegem, e îmbrăcatură totuși faptul că se reînțește. În dreapta — la coș — tabloul e în umbră, o figură în roșu aplecată pe o masă, e bine realizată. Mai sunt și altele, aproape toate vândute.

La expoziția armatei, tonurile erau mai discrete... Nu tragem concluzii, așteptăm; căutările au totdeauna rezultat.

De câte ori o pictoriță intră într-o colecție importantă, faptul trebuie semnalat. Ne-am bucurat de ELENA VAVYLINA că figurează în colecția Zambaccian; e una din foarte puținele care continuă să se buxure de aprecierea d-sale.

Anul acesta a însemnat și pentru MAGDALENA RADULESCU o dată importantă intrucât, unul din minunatele sale tablouri a fost și el ales pentru colecție.

CEL PATRU

LUCIA DEM. BALACESCU

de interdicție civilă Henri Wunderl von Thorlicken” a scris. Nu multe, nici mult cantitativ. Foarte mult însă pentru ceea ce a zăcut pe sufletul lui îndurerat și vizionar. „Die Abendstunde eines Einsiedlers” — „Ceasul de seară al unui pustnic”, — se numește poemul în care Pestalozzi a înțeles să-și cristalizeze, în forma unui Hölderlin de mai târziu, idealurile educatoare și educabile ale omului; și „Lienhard und Gertrud”, — „Lienhard

și Gertruda” — e romanul educativ, omoscut și la noi și pe care-l poate citi până și cel mai umil absolvent al abecedarului, deoarece Lienhard și Gertruda există într-o bună traducere românească apărută în editura Casei Școlilor.

„CEASUL DE SEARĂ

al pustnicului” ne interesează de astădată. Nu deoarece am vrea să-l prezentăm, ci numai în măsura în care se poate atrage atenția cuiva asupra existenței unei opere de mare valoare. De altfel toate notele noastre urmăresc mai mult sugerarea decât prezentarea propriu zisă.

Acestui poem de seară i-am dat, acum doi ani, o versiune românească publicabilă. Refugiul din Cernăuți însă a destămat-o cine știe cărui foc. Habent atque visiones sua fata. Totuși „Die Abendstunde eines Einsiedlers” ar merita o traducere din partea cuiva care, pe lângă finețea limbii românești, ar stăpâni și

EUGEN ISFIR

Rue Vallet

Sus pe vârful muntelui, pe unde Dumnezeu a încăput în cerbi și clute, pe unde apele s'aleargă căute, sue și sufletul meu, desprins din marea său necuprins, în crucea lui de carne și sânge, răstignit, cu brațele întinse înspre apus și răsărit. Tot urcă, urcă în mai sus de sus, visând iubirea lumii, pe arma lui Isus.

CA ATĂȚIA VIZIONARI

și Johann Heinrich Pestalozzi, — „Heiri Wunderli von Thorlicken”, cum îl porecleau, în copilărie, colegii de școală, — a fost un Don Quijote. Cine în vremea lui și cine în zilele noastre și-ar fi ruinat avutul și viața reluând, în căuta ingratitudinea recoltate din belșug, experiența educării unor nepălați, înrâșiți și incurabili copii vagabonzi? El, Pestalozzi a comis această mare imprudentă. A fost bătaia de joc a celor „mai deștept” decât el, a fost hăduit și alungat, a fost pus sub tutelă drept iresponsabil, a fost lovit chiar de cei mai apropiați colaboratori și oameni de încredere ai săi, învățătorii Schmidt și Nedeher și lovit de savantul profesor von Haller... Ah, toate acestea au fost mori de vânt! Ca și audiența la Napoleon, ca și îmbrășșarea țarului tuturor Rusilor și ca și omnișul regelui Prusiei. Pestalozzi s'a lovit poate de aripile în urcare sau coborâre ale acestor mori dar uriașă a rămas numai ideea transfigurată de geniu și etnosul său de pedagog al umanității.

„Umanitate?”

Da, Umanitate! Căci până și în cea mai degradată ființă omenească există un rest de omene, un rudiment de dispoziție umană. Să nu confundăm însă umanul — omeneșul, — cu umanitarul și umanitarismul, cari oricând de frumos ar fi fost imaginate de apostolii lor, sunt termene astăzi vide și compromise. Umanul însă presupune cunoașterea și punerea în valoare corespunzătoare a tuturor aptitudinilor specifice și liberatoare pentru insul om.

Pestalozzi a avut în vedere tocmai acest specific omeneș când a abordat problema educării copiilor părăsiți. Și tot antropologic a fost punerea în fapt a educației preconizate de el.

IN LUNGII ANI

de interdicție civilă Henri Wunderl von Thorlicken” a scris. Nu multe, nici mult cantitativ. Foarte mult însă pentru ceea ce a zăcut pe sufletul lui îndurerat și vizionar. „Die Abendstunde eines Einsiedlers” — „Ceasul de seară al unui pustnic”, — se numește poemul în care Pestalozzi a înțeles să-și cristalizeze, în forma unui Hölderlin de mai târziu, idealurile educatoare și educabile ale omului; și „Lienhard und Gertrud”, — „Lienhard

și Gertruda” — e romanul educativ, omoscut și la noi și pe care-l poate citi până și cel mai umil absolvent al abecedarului, deoarece Lienhard și Gertruda există într-o bună traducere românească apărută în editura Casei Școlilor.

„CEASUL DE SEARĂ

al pustnicului” ne interesează de astădată. Nu deoarece am vrea să-l prezentăm, ci numai în măsura în care se poate atrage atenția cuiva asupra existenței unei opere de mare valoare. De altfel toate notele noastre urmăresc mai mult sugerarea decât prezentarea propriu zisă.

Acestui poem de seară i-am dat, acum doi ani, o versiune românească publicabilă. Refugiul din Cernăuți însă a destămat-o cine știe cărui foc. Habent atque visiones sua fata. Totuși „Die Abendstunde eines Einsiedlers” ar merita o traducere din partea cuiva care, pe lângă finețea limbii românești, ar stăpâni și

PRUSIA

se găsea, în timpul și imediat după războaiele napoleoniene într-o situație foarte grea. E însă caracteristic și semnificativ pentru spiritul german faptul că tocmai Prusia și-a plecat, mai adânc, urechea în fața preceptelor pedagogice pestalozziene. Din umiliri ne ridicăm însă prin cuvântul cuiva care ne dovedește că, departe de a desera, nu avem nici un motiv să ne credem pierduți, ci dimpotrivă. Ori, Pestalozzi rostea, ca nimeni altul, acest minunat cuvânt de nădejde și dragoste.

TRAIAN CHELARIU

Cu Soffici la bord

(Urmare din pag. I-a)

un absolut particular! S'ar putea să ră-mână incomunicabil chiar tăcându-ni-l. Așa, suntem siguri de a putea surprinde unicitatea vie a unui „particular” care devine, prin Soffici, prin „forța internă a pasiunii transpusă în hieroglife”, Absolut.

Un particular absolut! Limitarea la un „particular” anumit dintre infinitele posibilități de manifestare ale „particularului”, restrângerea la sine însuși, i se pare lui Soffici o sterpicioasă a inimii. Dar este — vede și el, și asta-l consolează, — este ceva sublim și dumnezeesc în această „ariditate de cuore”: în a nu putea iubi — profund și cu adevărat — altceva decât pe noi înșine.

„Mitul lui Narcis — scrie Soffici — e atât de bogat încât ar merita să devină evanghelia timpurilor viitoare”.

Înțelegem acum de ce și înseamnă timonierul singurei centinuni posibile, a celei sentimentale, la zintă de Ianuarie, pe prima filă a jurnalului de bord: „oridec-

teori apuci condeia, te pregătești să faci literatură. Afară doar când îl apuci pentru a scrie iubitei sau prietenului — dacă ești om”.

Iată însemnarea jurnalului de bord din 12 Mai:

„Ce lucru greu să devii un om!
„Dar cât de greu e încă, să trăiești când ești un om!”

Dacă Soffici ar fi fost câtuș de puțin interesat să-și continue gândurile cu care-și începuse, la un zi întâi al anului, jurnalul de bord, ar fi continuat:

„Ce lucru greu să te exprimi când ești un om!”

„Dar cu cât mai greu e să continui a trăi, când într'adevăr ai reușit să te exprimi!”

„Giornale di Bordo”, nu e, totuși, ultima carte a lui Ardengo Soffici.

Ar fi trebuit poate, să se fi sfârșit la început, cartea aceasta. Ar fi trebuit să-și contrazică cinstea, Soffici, mințindu-ne că spune despre el chiar tăcând. Și să tacă, pentru a ni se comunica absolut. Ei da, „e destul să fii viu ca să fii perfect”. Dar de ce mai e nevoie de literatură pentru asta? De ce să „ai nevoie de lectori noi, iubitori, care să știe căți primire limii scrisului; cititori liberi de prejudecăți, hipersensibili”...?

Adevărat, se resemnase: „Dar acești cititori n'ai să-i găsești probabil. Și va trebui să fii fals, dacă vrei să pleci, și obscur și disprețuit, dacă vrei să fii sincer”.

Atunci de ce:
„Grandezza letteraria: Non si tratta che di scrivere parole vive”.

Parole vive? Era vorba de viața însăși, de omul viu însuși, nu de cuvintele vii. Ardengo Soffici a vorbit un an pentru această „grandezza letteraria”? Sau poate pentru că și-a propus ca motto: „Nulla dies sine linea”.

Ardengo Soffici n'a disprețuit totuși arta. Portul în care ancorază final este al prejudecăților artistice, și dorul de artificii i se infuzează odată cu stima pentru această „grandezza letteraria” paradozală.

ION FRUNZETTI

STRĂINUL cu Zâmbetul TRIST

de DORIN ILIESCU

Se lăsase iar ceață. Se întunecase bine, cu toate că nu era târziu.

Casa era înșușită. Se făcuse o brumă de foc și, așa pupu cum era, încălzea destul camera în care stăpăna își petrecea de obicei după amiezele. Cănele, un setter alb, sta lungi în fața sobei privind cu un ochi leneș spre tăcătoarele care se vedeau pe ușa deschisă.

Deodată animalul tresări. Se ridică pe picioarele dinainte și privi neliniștit spre ușa care da în hall. Se sculă apoi de tot și porni într'acolo. Adulmecă nervos, își întoarse capul spre cei din cameră, stănci de câteva ori, apoi, spre stupoarea stăpânilor, ridică în sus capul, înșe gâtul voind parcă să-l lungască peste cât era el și începu să urle.

Cineva sună la ușă.

Servitoarea ieși să vadă cine este. Prin ușa larg deschisă năvăli ceață și odată cu ea un domn. Avea vreo 50 de ani, cu înfățișarea unui om obosit, a unui bolnav. Totul în el era aproape obișnuit, dar fața, fața îi era de neuitat: crispată, chinată, cu ochii trști, de o amărăciune imensă în care adunase parcă toate veninurile lumii.

După ce intră în hall, străinul se opri puțin și-și plimbi ochii peste toată camera, ca un cumpărător sau ca unul care se silește să-și aducă aminte. Zâmbi, amar, numai cu un colț al gurii. Își ațintă apoi privirea în ochii servitoarei. Femeia înțese instinctiv că omul e puternic, înfinit de puternic și că n'are de făcut decât să i se supună.

Du-te de-mi la valizele. Le-am lăsat în poartă. În timp ce femeia ieșise în curte, îndreptându-se spre poartă, străinul începu să se desbrace. Încet, oșit. Își atârna blana în cuier, apoi își scoase pălăria din cap, o examină și pe o parte și pe alta; asvârli de pe ea un fir de praful imaginar și apoi o puse sus, pe polița mătășită de deasupra cuerului.

Așa. Du valizele în camera mea.

— Unde?

— În camera mea, de ce te miri?

— Nu vă supărați, dar nu v'am mai văzut niciodată și dvs. vorbiți de camera dvs.

— N'aveți o cameră în care dorm musafirii?

Când vin rudele din provincie ale doamnei, sau ale domnului, unde dorm? Adică numai ale doamnei, căci domnul n'are rude. Nu-i așa că n'are?

— Nu, n'are.

— Vezi că știu? Ei, unde dorm rudele doamnei?

— Sus, la etaj, e o cameră acolo pentru dumneavol.

— Acolo, atunci. Aia e camera mea. Cum aș ajung în capul scării, a doua ușă pe stânga. Așa-i că am o cameră în casa asta? Du bagajele acolo.

Și tot timpul acesta străinul zâmbea abătut, așa cum surd bolnavii cari februcitează.

— Domnu unde-i?

— E la bancă. Nu-i acasă decât conșta și copiii.

— Domnu e la bancă... Du-mă atunci la conșta. Femeia îi arătă cu degetul o ușă.

Era o cameră plăcută. Intră un fotoliu, tras aproape sub lampă, o femeie citea. Pe o sofa, două fetițe, cu aere de mici domnișoare, vorbeau în șoaptă, se crece destănuite probabil, căci rădeau cu teamă să nu le simtă mama și să le întrebe de ce se amuză.

Străinul, după ce închisese ușa în urma lui, se opri și privea spre femeia din fotoliu. Căinelui i se sbrli părul de pe spinare și se trase scâncind vâruindu-se sub sofa.

— Bună seara.

— Eună seara.

Femeia așteptă câteva clipe ca străinul să-și spună numele. Omul făcea însă și o privea zâmbind. Își pidea răbdarea.

— Cine sunteți dvs.?

— Cine sunt eu?

— Da, dvs. Cine sunteți?

— Cum, nu mă cunoașteți?

— Nu, devreme ce vă întreb cum vă cheamă.

— Fața mea nu vă amintește de nimic?

— De nimic. Acum vă văd întâi.

— Nu v'a vorbit soțul dvs. despre mine?

— Nu domnule, niciodată.

Străinul făcu câțiva pași spre interior, se așeză într'un fotoliu, fără să mai aștepte vreun semn de invitație, apoi văzu parcă pentru întâia oară de când intrase în cameră, pe cele două fetițe. Le adresă un zâmbet, unul din zâmbetele lui bolnave de friguri.

— Fetite! Dvs.?

— Da, fetele noastre.

— Și nu v'a vorbit niciodată de mine?

— Nu domnule. Cum vă numiți?

— Nu știu. Asta e una din întrebările pe cari am venit să le pun bărbatului dvs. E curios cum a putut lăsa să treacă atâția ani, atât amar de ani, și să nu vă vorbească de mine. Și eu care credeam...

— În acea clipă femeia își dădu seama că străinul o domină.

— Dar, în definitiv...

— În definitiv... Definitivul va fi mult mai târziu și nu știu nici eu cum va fi. Tot ce pot să vă spun, e că sunt cel mai bun prieten al lui, atât de bun, atât de înim, încât eu parcă sunt el, iar el parcă e înșuși finta mea. Credeți-mă că nu fac mistere, dar dvs. n'ași ști cum să vă spun că mă cheamă. Trebuie să-l întreb întâi pe el.

— Pe cine, pe el?

— Pe soțul dvs. Dacă v'ași spune că mă cheamă X sau Y așa spune o inexactitate. De ce atunci să spun un neadevăr, când nu cunosc, realmente, nici adevărul?

— Domnule, să vă spun drept, eu nu pricep nimic. Așteptați până vine soțul meu și o să vorbiți cu el.

— Da. Da. Sigur. Îl aștept. Pentru asta am și venit. — Și iar zâmbi. — Vă răpesc timpul degeaba, vă plătise. Vedeți-vă mai departe de citit. Eu mă duc în camera mea.

— Unde?

— În camera mea, sau, cum îi spuneți dvs. „camera de mosafiri”. Eu însă îi zic „a mea” poate din nevoia pe care o simt de atâta timp de a avea și eu ceva al meu.

— Să chem servitoarea să vă arate.

— Nu. Nu-i nevoie. Sus. În capul scării. A doua ușă pe stânga.

— Atunci duceți-vă sus. Când va veni bărbatul meu, am să-i spun că sunteți aci.

Străinul se sculă obosit, surăse din nou spre cele două fete, spre femeie și apoi, cu pași grei, începu, ieși din cameră. I se mai auzi umbrelul prin hall, apoi loviturile tocurilor pe piatra scării care ducea la etaj, apoi nimic.

În camera din care plecase rămăsese o atmosferă grea, încălțată, împovărată parcă de electricitate, așa cum simți parcă aerul înainte de furtună.

Cea mai mică dintre fete începu, prosteste, să plângă. Un plâns ca o lamentare.

— E nebun, mamă, zise cealaltă.

— Și eu cred. Sau poate n'o fi. Vorbea cu destulă judecată. Nu știm noi ce vorbe, poate altfel am fi priceput.

Femeia rămase cu ochii în gol, privind în fața ei fără să vadă. Începu apoi să citească. Rămase pe aceeași pagină. Închise cartea și-i dădu drumul lângă ea, în fotoliu. Se ridică și se învârti de câteva ori prin cameră, apoi se duse la fereastră. Își lipi fruntea de geamul rece și încercă să vadă afară. Ceață; o ceață deasă care cuprinsese tot; din care nu putea să răzbească nici o licărire.

— Ce ceață...

Și murmură vorbele fără să știe nici pentru cine și fără să fie lămurită despre care ceață era vorba: despre cea de-afară, sau despre cea dinăuntru, care îi cotropea sufletul.

Fetița continua să plângă.

*
— Te cauți un domn.

— Un domn? Ce domn?

— E nebun tu, interveni fata cea mare.

— Poate să fie și nebun. Nu știe cum îl cheamă.

A venit să-i spui tu.

— Nu știe cum îl cheamă? Să-i spun eu? Unde-i frate, domnul ăsta?

— E sus, în camera lui.

— Care camera lui?

— Camera de mosafiri. Tot așa l-am întrebat și eu. Știa și unde e... Sus. A doua ușă pe stânga.

— De ce nu m'ați chemat? Dacă-i un nebun? Sau un hoț?

— Nu cred.

Femeia sună și veni servitoarea.

— Du-te sus și cheamă-l pe domnul care a venit adineauri.

Sluga se întoarse peste câteva clipe:

— A spus că vine.

— Ce făcea?

— Stătea pe un telefon. M'am și speriat. Ședea pe scaun și se lupta afară, pe geam. E nebun, conșta, altfel ce vedea el noaptea pe geam, prin ceața asta?

Trecură câteva minute, apoi altele și omul nu mai cobora.

— Era îmbrăcat?

— Da, îmbrăcat. Sta pe scaun la geam și nu făcea nimic.

— Atunci de ce nu vine?

În stăruit se auziră pași. Încet, străinul cobora. Intră apoi în cameră. Era tot trist.

— Bună seara.

— Bună seara, amice. Stai jos.

Necunoscutul se îndreptă spre fotoliu și se lăsă ostenit în el. Măimile, palide, osoase, niște mâini de mort și le sprinjimise pe rezemători.

Stăpânul casei părea amuzat. Amărăciunea asta de clown ieșit la pensie a omului din fața lui, îl înveselea.

— Și zici că mă cunoști?

Străinul ota.

— Te cunosc. Bine.

— Drept să-ți spun, și eu parcă te-aș ști de undeva, dar nu-mi mai eusc aminte de unde. Cum te cheaba?

Nu te supara ca ți-am uitat numele, dar probaod că nu ne-am văzut de mulți ani. Înțelegi... cu câți oameni am avut de-a-aceia...

— Cândat... Să nu mă mai cunoști! Tocmai pe mine! — și omul pravi oarecum jenat spre femeie și spre cele două fete.

— Foate am fost colegi la universitate.

— Nu... D-ta ai făcut academia de comerț, eu dreptul.

— Te nșeli, am făcut dreptul.

— Nu. D-ta ai făcut academia. Stiu bine.

Stăpânul zâmbi voind să para îngăduitor. Era însă jenat, intrgat. Cine putea fi o-mul acesta care-l cunoștea vizața tot așa de bine ca și el?

— Continuă:

— Atunci din liceu?

— Nu, nu. Lasă copilăria. Eram oameni în toată firea când ne-am cunoscut.

— În școala militară, atunci?

Străinul ridică plichist o mână în sus și o lăsă apoi să cadă atene la loc.

— În stăruit, dacă nici stagiul nu l-am făcut împreună, nu mai știu de unde să te iau.

Necunoscutul pravi așară pe cei dimprejur și o amaraciune amensă, fără margini, i se așternu peste fața și așa destul de tristă. Apoi se întoarse bruce spre cel din fața lui.

— Mai călătorești?

— N'am călătorit în viața mea. Mă duc doar vara, cu copiii, la munte.

— La mare nu te duci niciodată? Sau poate te ntristează?

— La mare...? Am...

Străinul îl privea. Și din ochi i se cobora dojană.

— Da, da. Continuă. Ia fost o singură dată. Sunt de atunci peste treizeci de ani.

Stăpânul casei simți atunci din nou groaza, acea groază care cuprindea fiecare fibră, care îngheață totul, o groază imensă, fără limită tot ca atunci în tinerețe. Palid, cu falca crispată, cu ochii măriți, privea la străinul trist. Străinul își păstra același surd de înfinită tristețe. Se uitară așa unul la altul mult. Apoi privirea stăpânului casei palpă de că-eva ori ca o candelă care se stinge și se lasă în jos învinsă.

— Așa dar, d-ta ești? Ai venit.

Și era în acest „ai venit” toată desneajdea celui care aștepta Moartea de mult și pentru că n'o văzuse venind, începu să creadă că n'are să mă sosească.

— Nădăjduiai că n'am să vin niciodată?

— Așa am crezut, e drept. Și acum...?

— Ce, acum?

— Acum ce vrei?

Străinul zâmbi, căută ochii stăpânului și-și înfipse privirile în ei, voind parcă să-l facă să înțeleagă fără prea multe cuvinte. Făcu apoi un gest larg, cuprinzător, cu mâna.

— De vreme ce suntem atât de buni prieteni... atât de buni încât eu parcă sunt d-ta... și invers... parcă d-ta ai fi chiar persoana mea, ce ași putea să vreau? Ce crezi că ași putea să vreau?

Și spunând „vreau” se uită spre femeie

Stăpânul înțelese.

— Dar e monstruos...

— Cum ai zis? Monstruos?

Stăpânul se prăbuși și mai mult în fotoliul în care sta. Intră parcă în el ca un metal care contractă la frig.

Și era într'adevăr frig. Un frig de moarte, desnădăduitor de pătrunzător, cuprinsese întreaga încăpere.

— Înțelegi — urmă străinul — a fost un loc în care greu se putea trăi. N'ai fost niciodată într'un asemenea loc? Nuci de curiozitate? Umed, teribil de umed. Acum trebuie să urăsc la căldură, îmi trebuie caldura unui cămin, unui cămin al meu. Nu-i așa? Aici, adică. Aici pentru că d-ta ai scotit că e mai bine așa când ne-am legat, sau mai bine zis, când m'ai legat... în stăruit... când am făcut pactul...

După cum vezi, am venit. Am venit în casa mea, Ca... — și către femeie — Doamnă, n'ați vrea mai bine să vă duceți cu fetițele în alta cameră? Noi, cari nu ne-am mai văzut de atâta vreme avem multe să ne spunem. Vă plătiseți.

Femeia ieși împreună cu copiii.

— Așa dar, continuă străinul, am venit în casa mea, în căminul meu, la femeia mea, la copiii mei.

— Copiii tăi? Asta nu. Suat aie mele fetițele.

— Ia tot, la ce vrei, dar de ele nu te atinge.

— Crezi că vreau să le fac vreun rău? Nu le fac nimic. Nuci nu trebuie să știe despre ce e vorba. N'ai văzut că le-am scos afară? Nevasta d-tale va fi a mea, fetele ale mele. Oricum. Fie că rămân cine sunt și mă căsătoresc cu ea și înțez fetele, fie că... știu eu... poate și-ar conveni ceață soluție.

— Ești un monstru. Un mincinos. Un mișel. N'ai să poți dovedi nimic.

Străinul iar zâmbi.

— Crezi că dacă nu puteam dovedi mai veneam? Am avut, în urmă, aproape zece ani în cari n'am făcut decât să caut. Am căutat și am găsit. Suat sus. Pot să ți le arăt dacă vrei, dar e de prisos, crede-mă.

Stăpânul casei înțelese că străinul nu minșea. Într-adevăr, dacă n'ar fi avut nimic serios n'ar fi venit. Risca să fie dat afară în palme. Asta-i adevărul:

are totul, totul, în mâinile lui galbene, osoase, de mort. Are și vizața și moartea. Se dădu invins.

— E de prisos. Totul e de prisos. Orice...

Tăcură.

Se gândeau amândoi la același lucru. La întâlnirea de acum treizeci de ani. Apoi drumurile lor se desparteau.

— Nu te-ai gândit tot timpul ăsta la mine? Niciodată?

— Cum să nu mă gândesc. A fost chinul meu continuu, a fost coșmarul vieții mele.

— Nu ți-a fost milă de mine, cât decât?

— La început mi-a fost teamă, mi-a fost groază că ai să vii așa cum ai venit acum.

Mai apoi, după ce vizața a început să-mi surdă, după ce m'am căsătorit, după ce-au venit copiii, groaza s'a dublat cu milă. Te uram și te plângeam în același timp. Miera groază că ești viu și mi-era milă de tine că trăiești încă.

— Cât am suferit... Douăzeci de ani...

— Douăzeci de ani...

Stăpânul casei își simți gura amară.

— Și acum ce facem?

— Ce să facem. Cheamă-ți femeia, spune-i tot și apoi spune-i că pleci, că pleci pentru totdeauna și că ea trebuie, înțelegi, trebuie să se căsătorească cu mine.

Cât de curând, pricepi. N'o să pot sta cu ea sub același acoperis fără să fim uniți legal. Și pe urmă trebuie să se facă totul repede, pentru fete. Ele n'au nici o vină. Ele nu trebuie să priceapă nimic.

— Copiii...

— Lasă-le. Am eu grije de ele. Cheamă-ți nevasta acum și spune-i.

— Aici?

— Sigur. Aici. Trebuie să fii și eu de față. S'ar putea să uiți vreun amănunt.

Bătrân, îmbătrânit, fărânuș și picioarele, stăpânul casei ieși afară din cameră. Se întoarse peste câteva clipe împingându-si înaintea lui soția. Femeia era speriată.

— Zezi, drage mea.

Și începu să depene ca un automat:

— Vezi tu, omul acesta a venit. Și dacă a venit el trebuie să plec eu.

— Cum? De ce să plec?

— Taci. Ascultă. Sunt lucruri pe cari nu le știu.

A venit vremea să ți le spun. Trebuie să ți le spun.

Acum treizeci de ani trăiam cu o femeie. Eram tânăr, te-am văzut aceluia. Era o femeie care nu era numai a mea. Trăia cu încă unul, om în toată firea, căsătorit. Îi dădea bani, o imoraca, bijuterii... Eu la lei. Tot ce-mi dădea tata — da, da, am și eu un taă, trăește, tu însă nu ști și nici el nu știe că mai sunt aici — tot ce-mi dădea îi dădeam ei. M'a rătat după ea, într'o vară, la mare. A pierdut atunci la Casino toți banii pe cari-i aveam, pe urmă m'a pus să-i semnez pe ta-a pe o poliță. S'a ațit. Tata mi-a trimis o scrisoare în care îmi spunea că nu mai are nici o legătură cu mine, că mă socotește mort, că nu mai am ce căuta acasă și-i necunosc pe prezența mea familia. Avea dreptate. M-am dat seama și atunci că are și mi-am pierdut minșele. M'am dus la femeia care mă făcuse să mă prăbușesc. M'am dus la ea ca s'oucid. Am intrat în grădina, apoi în casă. Era întinsă în pat. Era noaptea. Prin fereastră deschisă pătrundea aerul rece de afară. Când m'a văzut a fipat. Nu știu de ce. Probabil de groază căci trebuie că-aveam o mura înfiorătoare.

Nu i-am spus nimic și de acolo de unde eram, din ușa, am tras un foc în ea. A căzut cu capul în perne. O lovise în piept. M'am apropiat de ea. Murise. M'am întors ca să fug. Am văzut: pe noaptea câteva bijuterii. Un inel, o brățară. Nu știu de ce le-am luat. Poate că răbufneau tocmai în mine toate instinctele Josnice pe cari educația le înăbușise în atatea generații de strămoși. Nu știu. N'are împor. auță. Am ieșit apoi în fugă. În grădina m'am lovit de cineva. Probabil vreun trecător care auzise sgomotul împuscăturii prin fereastră deschisă și intrase în curte să vadă ce s'a întâmplat. Nu m'a oprit sau i-a fost frică să mă oprească. Am ieșit în fugă pe sradă. Am hoșnărit toată noaptea. Spre ziua m'am dus acasă. Acolo, în singurătate, m'a s'a făcut frică. Nu frică, groază. O groază care cuprindea fiecare fibră, care îngheață totul, o groază imensă, fără limite.

Am ieșit din nou afară. Umblam năuc. Toți, toată lumea mă văzuse împreună cu ea. Toți mă puteau bănuși. Am început să fac planuri. Unul mai idot decât celălalt. Planuri stupide, eșafodagii mărețe, dar nici unul nu mă putea scăpa. Spre seară am intrat într'o căruciumă, o tavernă șinistră, cu marinari, cu femei răgușite, murdare. M'am așezat și am început să beau. Târziu a intrat omul ăsta. Ce căutai acolo?

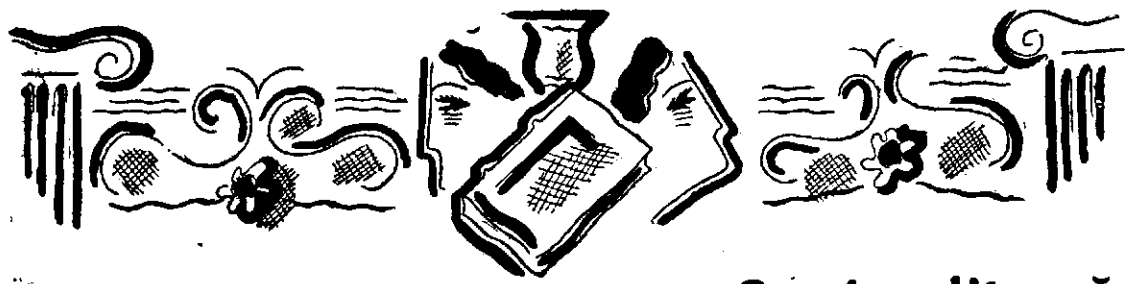
— Nimic. Terminasem ea și d-ta, facultatea, dreptul, și mi se păruse că vizața e searbădă. Por-misem în lume chemat probabil spre locul unde ne-am întâlnit da fatalitatea care trebuia să ne pună față în față. Dacă vrei, căutam aven.ura.

— Așa. Și a intrat omul ăsta. Cum l'am văzut am simțit că el e salvatorul. Mi-a spus altceva, altceva, de dincolo de mine. Semăna puțin cu mine. Nu? Semăna suficient a-nci. S'a așezat la o masă alături. Privindu-l, am început să judec. Și atunci am imaginat planul. Cel mai bun, cel mai reușit din toate.

— Ce să mai lungesc? M'am dus la masa lui, l-am îmbătat îngrozitor și l-am scos afară din căruciumă. A mai făcut câțiva pași și a căzut. Așa-i?

— Da, da. Continuă.

— I-am luat acele din buzunar și i le-am pus pe ale mele. I-am pus și revolverul și

ETCETERA

Cronica literară

„PARADISUL PEREGRINAR“ de Ion Şiugariu (Colecția „Meşterul Manole“, Bucureşti 1942)

Lumini din țara mea, poeme de Ileana Busuioceanu (Editura „Ramuri“, Craiova 1942)

Poeziile d-lui Ion Şiugariu poartă semnul neîndoelnic al tinerții, prin accentuarea contrastelor sufletesti într-un relief dramatic, în care recunoaştem acel climat romantic de „Sturm und Drang“ caracteristic vârstei elanurilor dezinteresate. Cartea d-sale e sub acest aspect un document interesant ca atare, în primul rând.

Itinerariul sufletesc al experienței pe care-o înfățișează „Paradisul peregrinar“ este și el semnificativ pentru același punct de vedere: La poezia marelui, Pe coline și întoarcerea, sunt cele trei cicluri poetice succesive care cuprind cu vorbe proprii ale poetului „așteptările noastre totdeauna zadarnice; drumurile noastre spre lumină, totdeauna fără capăt; muntele nădejilor noastre de mântuire și împlinire în noi înșine, totdeauna prea înalt și prea pierdut în larguri“.

D. Ion Şiugariu este un poet, înțelegând prin asta că simte poezia și o exprimă, că o trăiește ca un fel de a fi sau ca o înzestrare firească, dar un artist nu îndeajuns de exersat și prea îngăduitor față de propria îndemn și ușurință de a improviza care nu-i tota cu spontaneitatea comunicativă a „inspirației“. Versificația e deaceia uneori facilă, de o banalitate curgătoare, iar înțelesurile și ideile își pierd căldura lirică odată cu puterea sugestivă, prin expunerea în lumina prea crudă a unui verbalism proclamativ. Una din cele mai frumoase poezii din „Paradisul peregrinar“ pe care o preferăm tuturor celorlalte, se resimte totuși de această înclinare spre retorism a d-lui Ion Şiugariu, amintind supărător de faimoasele aforisme versificate ale lui Vlahuță. Cititorul va recunoaște singur în ce măsură sunt îndreptățite obiecțiile noastre, din lectura poemului care se intitulă „Ars poetica“:

Aici e numai luptă aspră pentru soare. În fiecare lacrimă din vis se sbate Chemarea îndălmilor nemuritoare și frica tot mai mare de singurătate.

In fiecare strigăt arde o dorință De împlinire nefirească și lumină, De ridicare peste propria ființă și de cunoaștere înaltă, cristalină. Spre altceva o fugă crudă ne frământă și rățacim adesea singuri printre gânduri. E rugăciunea cea mai pură și mai sfântă Tăcuta aplecare seara peste rânduri.

Ispește pământului răman departe Și numai cerul, enigmaticul, ne cheamă. Pe albe cărării pornim, ce duc spre moarte, Cum am porni spre înviere, fără teamă.

Că nu dorim înștie ne preocupă Ci numai truda de-a ne îndalța spre ea; Nu ceea ce avem în noi, ci goana după Necunoscutul ce năvălește-nul vom avea.

Și ne atrage nemurirea din cuvinte Nu pentru ceea ce prin ea în vremi vom fi, Ci numai pentru frământările prea sfinte Și bucuria unică de-a le răvni.

Cu excepția strofei penultime, al cărei prim vers distonează prozaic, „Ars poetica“ o socotim cea mai poetică și mai reprezentativă pentru talentul autorului. Reținem din această poezie, ca din lectura întregii cărți, vibrația unui elan sufletesc de o puritate cum rareori am întâlnit, domie de idealitate și de tot ce depășește mărghinirea impusă condiției noastre pământnești. Aspirația către acea „cunoaștere înaltă, cristalină“ proclamată în „Ars poetica“, prezentă la fiecare pagină din „Paradisul peregrinar“, atribuie poeziei d-lui Ion Şiugariu un aer de noblete și ais-

„Masa...“
Să simți rășnalul unei minci de 8 zile, desfășându-te după priceperea și gustul tău, e prima condiție pusă de ziua aleasă ca zi de odihnă, odată cu rugăciunea dimineții și creștinismul dumitoc de anafură.

Și Duminica distracțiile sunt cele mai ademenitoare; ca și pofta de mâncare, dealtfel...
In această zi se consumă și carne, iar restricția prăjiturilor nu cunoaște aplicare decât cu 24 ore mai târziu.

Prilej, deci, de mese și sărbătoriri, dacă și unde este cazul...
In tonul acestor prounici a timpului de azi, s'a situat și hotărârea ca masa „Veseliilor“ să fie fixată Duminică, 22 c. și unde iscusința spiritului epigramatic, a împreunat gluma și hazul, într'o dăruire largă și tinerească, așa cum bunul gust al „oanei Sița“ a întocmit cu „otorizarea“ soțului său „Niță Pitpalac“, cel mai ales menu, ca să topească pofta cea mai capricioasă.

Participând la această masă, directorul și direcția instituției; colaboratorii și redacția; administrația și expediția, ca o mare familie, au participat: sprijinul și îndemnul; spiritul și munca; gospodăria și răspândirea, totul alăturându-se omagial muncii și priceperii de harnic conducător al revistei: d. C. Cosco.

Apoi, prezența atâtor maeștri ai humorului românesc, a adus sărbătoririi d-lui C. Cosco, oeva din rara recunoștință a „Zei-ori“, ceaceia însemnează deplina cucurire a izbândeii în ale hazului autohton.

Afară doar dacă n'o căuta să ne desmănt, prezentând vreo piesă la Național...
„TEATRUL IN BEȚE...“

Neagu fiind un pasionat caricaturist, privește omul numai sub prisma caricaturii. Uită de multe ori că omul mai este și om, nu numai... caricatură. Până și pe directorul de cabinet dela o scenă oficială, tot sub același aspect i-a „luat“.

In fond, Neagu trebuia să se gândească, dacă nu la altceva, dar cel puțin la lucrul acesta: că acest domn are un cap destul de bun, când poate să ne plimbe la „microfon“ pe toate terenurile sportive și când toate „goal“-urile ne sunt atât de minunate anunțate!... Cine l-ar mai putea încolui?!

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

Cu viața lui V. Demetrius ne-am simțit — parcă — obligați de această impusă tradiție, să n'o știm și să n'o cunoaștem, decât numai în anumite timpuri, când autorul „Monahului Damian“ așeza sărăcuții și modest în viața o nouă lucrare, și-ăpoi aceeași viață scurt simțită prin re noi, s'o uităm de îndată ce și grija tramvaiului întârziat până mai importantă decât orice.

Cu moartea lui V. Demetrius, însă, a veni' pedepsirea izolării și uitării, fiindcă toți am simțit răscollirea dureroasă plecării în veșnicie, tomai a omului care nu ne-a cerut n'elocă n'ime în viață, nouă tuturor și nimănu!...

„Ah... nerecunoștință lume! Bine a spus, cine a spus, că omul este atât de rău, încât nu recunoaște meritul până și celui care ște sa deschidă atât de frumos...“

„N'am înțeles nimic din viață, dacă am trăi fără prieteni și cunoștinți, sub îndemnul ciudatei închipuirii că numai persoana noastră poate să ne fie tovarășă înțelepciunii și a muncii; a sprijinului și-a creației, și încolo nimeni și nimic.“

Atunci n'am cunoaște oamenii și n'am răzbi în atâtea să lămurim binele și răul, locmai ca să desăvârșim legea omeniei după faptă și nu după ouget.

Așa izolați, țeriți unul de altul, ne-a găsit sfârșitul unora când ne-a scoțornăit reiele noastre suflete, trezind o țarzie durere sau numai regret, și de-abia atunci ne-am hotărât să prețuim cum se ouvine — întocmai ca „n'tr'un inventar negustoresc, la sfârșit de an — munca depusă de cel care fusese printre noi, dar „scăpată“ justei aprecieri.

Cu atâtși poezi, cu atâtși pictori și cu mulți scriitori, am fost la fel. Dela o generație la alta...
„DECES...“

„N'am înțeles nimic din viață, dacă am trăi fără prieteni și cunoștinți, sub îndemnul ciudatei închipuirii că numai persoana noastră poate să ne fie tovarășă înțelepciunii și a muncii; a sprijinului și-a creației, și încolo nimeni și nimic.“

Atunci n'am cunoaște oamenii și n'am răzbi în atâtea să lămurim binele și răul, locmai ca să desăvârșim legea omeniei după faptă și nu după ouget.

Așa izolați, țeriți unul de altul, ne-a găsit sfârșitul unora când ne-a scoțornăit reiele noastre suflete, trezind o țarzie durere sau numai regret, și de-abia atunci ne-am hotărât să prețuim cum se ouvine — întocmai ca „n'tr'un inventar negustoresc, la sfârșit de an — munca depusă de cel care fusese printre noi, dar „scăpată“ justei aprecieri.

Cu atâtși poezi, cu atâtși pictori și cu mulți scriitori, am fost la fel. Dela o generație la alta...
„PREȚIOSUL CITITOR...“

Nu știu dacă îl vom găsi ațurea, decât acolo unde se ascunde, adică: nicăieri. Fimcă acest „prețios cititor“ fixat doar ca titlu de articol, nu aduce cu nimic din ceaceia o dudue scriitoare a șternut pe trei coloane, într'un ziar de curândă apariție, lipsindui — cred — trei litere ca să îndeplinească justu cap al aprecierilor făcute la adresa unor „domni snobi“ cari „nu cteșc cărți românești“.

Subiectul acesta e o linie de hotar între fantezie și adevăr. Depinde unde rămăi.

„Nu știu dacă îl vom găsi ațurea, decât acolo unde se ascunde, adică: nicăieri. Fimcă acest „prețios cititor“ fixat doar ca titlu de articol, nu aduce cu nimic din ceaceia o dudue scriitoare a șternut pe trei coloane, într'un ziar de curândă apariție, lipsindui — cred — trei litere ca să îndeplinească justu cap al aprecierilor făcute la adresa unor „domni snobi“ cari „nu cteșc cărți românești“.

Subiectul acesta e o linie de hotar între fantezie și adevăr. Depinde unde rămăi.

„Nu știu dacă îl vom găsi ațurea, decât acolo unde se ascunde, adică: nicăieri. Fimcă acest „prețios cititor“ fixat doar ca titlu de articol, nu aduce cu nimic din ceaceia o dudue scriitoare a șternut pe trei coloane, într'un ziar de curândă apariție, lipsindui — cred — trei litere ca să îndeplinească justu cap al aprecierilor făcute la adresa unor „domni snobi“ cari „nu cteșc cărți românești“.

Subiectul acesta e o linie de hotar între fantezie și adevăr. Depinde unde rămăi.

„Nu știu dacă îl vom găsi ațurea, decât acolo unde se ascunde, adică: nicăieri. Fimcă acest „prețios cititor“ fixat doar ca titlu de articol, nu aduce cu nimic din ceaceia o dudue scriitoare a șternut pe trei coloane, într'un ziar de curândă apariție, lipsindui — cred — trei litere ca să îndeplinească justu cap al aprecierilor făcute la adresa unor „domni snobi“ cari „nu cteșc cărți românești“.

Subiectul acesta e o linie de hotar între fantezie și adevăr. Depinde unde rămăi.

„Nu știu dacă îl vom găsi ațurea, decât acolo unde se ascunde, adică: nicăieri. Fimcă acest „prețios cititor“ fixat doar ca titlu de articol, nu aduce cu nimic din ceaceia o dudue scriitoare a șternut pe trei coloane, într'un ziar de curândă apariție, lipsindui — cred — trei litere ca să îndeplinească justu cap al aprecierilor făcute la adresa unor „domni snobi“ cari „nu cteșc cărți românești“.

Subiectul acesta e o linie de hotar între fantezie și adevăr. Depinde unde rămăi.

„Nu știu dacă îl vom găsi ațurea, decât acolo unde se ascunde, adică: nicăieri. Fimcă acest „prețios cititor“ fixat doar ca titlu de articol, nu aduce cu nimic din ceaceia o dudue scriitoare a șternut pe trei coloane, într'un ziar de curândă apariție, lipsindui — cred — trei litere ca să îndeplinească justu cap al aprecierilor făcute la adresa unor „domni snobi“ cari „nu cteșc cărți românești“.

Subiectul acesta e o linie de hotar între fantezie și adevăr. Depinde unde rămăi.

Apocalips Library Cluj / Centre for Apocalips Library Cluj

„Aripi frânte“

Ce zbor tăcut și aspru duc clipele — lăstunii Și apele împing spre cel mai greu ocean? Noi răscolim țărana, cum vârcolaci lumii O sfâșie în ghiare în fiecare an.

Am fost aleși de ingeri numai pentru pedeapsă Și brațele de carne sunt pietre de mormânt; Atâtea suferință și atât sânge se varsă Pentru noroiul nostru și diavoleș și sfânt.

Ne vom porni cu toții gonțiți pe acelaș drum: Noi humă sfărțecată de atâtea dureri Iar florile vieții vor putrezi acum Căci ducem pe buze un momânt de tăceri.

Auzi-vom lucruri nemai auzite Vede-vom tristețea spadă și lacrima scut, Alt testament va șopti unei lumi ingrozite: „Și mare tăcere și grea s'a făcut“.

Am fost aleși de ingeri numai pentru pedeapsă Și brațele de carne sunt pietre de mormânt; Atâtea suferință și atât sânge se varsă Pentru noroiul nostru și diavoleș și sfânt.

Ne vom porni cu toții gonțiți pe acelaș drum: Noi humă sfărțecată de atâtea dureri Iar florile vieții vor putrezi acum Căci ducem pe buze un momânt de tăceri.

Auzi-vom lucruri nemai auzite Vede-vom tristețea spadă și lacrima scut, Alt testament va șopti unei lumi ingrozite: „Și mare tăcere și grea s'a făcut“.

Am fost aleși de ingeri numai pentru pedeapsă Și brațele de carne sunt pietre de mormânt; Atâtea suferință și atât sânge se varsă Pentru noroiul nostru și diavoleș și sfânt.

Ne vom porni cu toții gonțiți pe acelaș drum: Noi humă sfărțecată de atâtea dureri Iar florile vieții vor putrezi acum Căci ducem pe buze un momânt de tăceri.

Auzi-vom lucruri nemai auzite Vede-vom tristețea spadă și lacrima scut, Alt testament va șopti unei lumi ingrozite: „Și mare tăcere și grea s'a făcut“.

Am fost aleși de ingeri numai pentru pedeapsă Și brațele de carne sunt pietre de mormânt; Atâtea suferință și atât sânge se varsă Pentru noroiul nostru și diavoleș și sfânt.

CANTECE NOI

„Aripi frânte“

Mulțimea corespondențelor atât de pur poetice din ultima săptămână, pune, chiar fără să vrea, o problemă îndeajuns de interesantă, nu atât prin intențiile ei, cât prin sugestiile pe care le oferă printre rânduri. Hotărât lucru, că nu putem decât să ne bucurăm de acest luresc liric, care pe zi ce trece vine să se adauge la cel de ieri, însă de bună seamă că o privire mai critică aruncată asupra acestui belșug ne va deschide câteva porți noi. Noi nu avem cădere să ne asezăm deacurmezișul unui drum, deoarecă dintru început am făgădui să lăsăm câmp deschis oricărei scilpiri de talent și de impetuositate tânără. Cei ce au crezut de cuviință să ni se alăture, nu ne îndoim că au putut, fără prea mare greutate, să remarce faptul acesta, iar aceia cari din felurite motive nu au putut sau nu au vrut să ne înțeleagă, pot fi siguri că nu pe neînțelegerea lor opacă ne-am hotărât să călădim.

Dar ceaceia ne întristează intrucâtva și ceaceia e un lucru pe care nu-l putem lăsa netălmăcit, este o anumită atitudine de „eternă neînțelegere“ pe care o desicirăm în unele mesagii. Dar să vedem despre ce este vorba. In ultima bucată de timp ne-a fost dat să citim câteva picuici care ne-au uimit, nu prin substanța lor lirică — așa cum am în vrut noi, — ci prin „id-e“, care se întănesc și nu izolat, spre absoluta pagu-bă a acelor care le scriu și pot crede în ele, imaginați-vă de pilda, un teanc respectabil de poezii, care nu-ți pot spune nimic, spre toată părerea ta de rău; este cam ai cinci-sprezeceia pluc de același gen. Dar alături de versuri, se mai află și o coasă pe care autorul a înșirat câteva cuvinte. Țin-am să marturisim aici că pentru un cercetător migălos și tipicar, n'ar putea exista lucru mai plin de interes, decât aceste mostre de psnologie, remarcabile prin intențiile lor. Autorii acestor poezii pe care le-am amintit, țin să se evidențieze prin'o totală ostilitate (care în fond

nu spune ceva real), svărlită ca din praștie unui efort cinstit și înfrățesc. Suntem astfel acuzați că „părtinim“ pe cutare sau cutare, căna mai mult de jumătate dintre aceștia ne sunt cunoscuți — și ei — doar din scris. Suntem apoi acuzați că „favorizăm“ cutare sau cutare „g.m“, când în primul rând noi ne referim numai la calitate. Și în cele din urmă ni se aruncă acuzația că prin „cenzura“ (!!) noastră, rebezăm elanurile tinere, frângând cu voie aripile celor ce caută să-și ia sborul spre vecie.

Înainte de a ne durea, faptul acesta ne uluiește, pentru că e într'adevăr de mirare cum cineva poate să creadă că toate aripile ce se ridică spre soare sunt făcute pentru sbor. Nici-unul dintre acești acuzaatori nu s'a intr'bat însă cum s'ar putea realiza sborul acesta, nimeni nu și-a pus întrebarea dacă nu el e cel „vinovat“ de faptul că s'indrinda de pe umărul lui e roasă de carii. Iată, noi stăm înaintea lor și ne luăm îngăduiala de a le pune o singură întrebare: sunt ei siguri că aripile lor nu-i vor duce mai degrabă spre pământ, decât spre zările pe care le visează?

Un gând serios, o clipă de reflecție și de auto-control — și îi asigurăm că își vor da seama că foarfece pe care ei o vād clempanind între degetele noastre, amenințătoare și asasină, nu e decât huma care îi trage, fără a-i întreba, spre pământul pe care vor putea pași mai cu folos, în loc să crece să-și ia un sbor care nu este și nu poate fi (încă) al lor.

ȘTEFAN BACIU

N. B. — Toți cei ce au publicat la „cantațe noi“ sunt rugați să expedieze la redacție (pentru Șt B.) câte o fotografie, cel mai târziu până la 10 Aprilie a. c.

Și cuvintele de răspuns: O. Teuci, V. Șega, L. Despa, P. Anca, B. Druguș, Faust, M. Cetină, I. Scut, I. Deleanu, W. H. Lomdo, M. Chera, Niva, D. S. Z.: Nu: Antinea: Proză nu! M. D. Banja, Gh. Dorn, Vladie V., Eugen En. I. Gheorghe, Othmar, A. b. c. d. Atele. Mihu Pr., M. I. Cos., Vseu. T. N. Veron, C. Mit., Em. Flor., I. Car., M. C. Pit.: Da. Mulțumiri.

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

Note românești

LEONIDA SECREȚEANU: ONEAZ PESTE FURTUNI
GEORGE IONAȘCU: „PUȘTIUL ROȘU“

Cu acest volum de versuri al talentatului poet Leonida Secrețeanu, colecția „Universul Literar“ își sporește numărul. T. pâră în alese condiții tehnice, cartea aceasta aduce frânturi din marea epopee pe care o trăiește neamul nostru, dela 22 Iunie trecut.

Poezia d-lui Secrețeanu, cunoscută cititorilor din revistele de literatură ale Capitalei, va fi primită cu aceeași căldură înțelegere de care se bucură numai lucrul bine făcut.

GÂNDIREA
Aparut cu oscarare întârziere, din cauza suferinței de care a fost încoercat conducătorul său, d. prof. Nichifor Crainic, nr. p. Martie are următorul cuprins: D. Stăniloae: Considerațiuni cu Sf. Icoane; V. Voiculescu: A. Schimede; Radu Gyr: Poezii; Vintilă Horia; Nixia; Petru P. Ionescu: Poezii; Gheorghe Bumbesti: Prințul a coborât într'o seara; Olga Caba: Ultima aventură a duocelui de Berry; Radu Brates: Început de carte; Valeriu Anania: In singurătăți; Dimitrie Danicu: Rugă pentru Întoarcere; Grigore Tăușan: Blaise Pascal și conceptul divin; Petru P. Ionescu: Profesorul I. Petrovici, la „Gândirea“; Emilian Vasilescu: Tangente românești la filosofia creștină.

Nicolae Roșu: cronica literară; Dragoș Protopopescu: cronica dramatică, etc

Anul IV, Martie 1942, Nr. 1 Revista constanțeană LITORAL ne așează pe masa nedației oelbte sau lunar, cu încercări în temă și în vers. Gravurile se datorese d-lui C. Grossu. Versuri semnează: Aurel Dumitrescu, Ion Lolu, Ioan Miciu, Dumitru Olaru („Pygmalion“) și Horia Nițulescu („Lubire“).

Din poemul d-lui Horia Nițulescu desprindem acest catren care am înțeles de „Cântarea Cântărilor“:

„Cristalul meu ești, umbra mea d'ntâl, „Crescută-adânc, deapănarea lui pină! „Îți măsoar oglindirea în ochii mei înțai, „O, prea curată soră, o, floarea mea alpină!“

Peste câteva zile va apare
Cartea tânărului scriitor
LAURENȚIU FULGA
STRANIUL PARADIS
O lume care se turbură între
viață, iubire și moarte

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

Cornelio Grandi, un bogătaş ruinat începe să povestească copilăria și tinerețea copilului său Nino Cardegna care era fiul unui fost fermier pe pământurile sale. El îl crește și-l învață cu multă sârguință. Nino ia lecții de canto cu profesorul Ercole de Pretis, fiindcă se dovedește a fi un talent remarcabil. Intre timp întâlnește pe tânără contesă Mariana de Lyra și se îndrăgostește de ea. Pentru a-i satisface dorința, de Pretis îl introduce în casa acesteia și după o convorbire cu tatăl fetei, un fost militar prusian, începe să dea tinerii femeii lecții de limbă italiană.

Când însă Nino debutează pe scena operii acoperindu-se de glorie, subterfugiu nu mai poate fi valabil. Tatăl Marianei, care este un om strict și sever, găsește necuviincios ca un cântăreț de operă să dea lecții fetei sale. Nino este foarte mâhnit, mai cu seamă între timp intervenind în viața lui Sonia Petrovna Mihailovici, care-l iubește, și încearcă să o înlocuiască pe Mariana, fapt ce-l indispușe.

— În acest răstimp, Nino primind o invitație de la Sonia, și dornic să alece se întamplase când De Lyra îl recunoscu pe scenă, a dat curs cu grădă cântărilor.

— Bună dimineața, doamnă, spuse el, intrând în saloan; sper ca nu ca deranjez.

— Dumneata mă deranjezi numai când pleci, răspuse ea.

— Sunteți prea bună!

— Dar dumneata cum te simți?

— Mulțumec, bune, răspuse Nino surâzător.

— Nu mă gândesc la asta, ci la felul în care te-ai bucurat de prima ta apariție.

— Ar fi vanitos din partea mea să-ți dau prea mare importanță.

— Vorbești ca un copil, Nino!

— Suntem cu toții scavii cerului. N'avem dreptul să ne mandrim.

Sonia îl întrebă deodată:

— Deaia am văzut ca nici nu prea erai interesat de apariția publicului. Mă întreb la cine te gândea în acel moment.

— Dumneata nu-ți poți incipui, Sonia Petrovna?

— A, știind că „ea” este lângă mine... Dar deodată scurta firul discuției: de ce-ai venit astăzi la mine?

— Fiindcă am fost poftit, răspuse Nino oarecum mirat.

— Puteai să nu vii, fiindcă ești liber acum. Apariția ta în public a pus stăruitor manevrele ce le-ai făcut, așa încât, afară dacă n'o dorești pentru mine, n'ai nevoie să mă mai vezi.

Nici nu pronunțase bine ultimele cuvinte, când ușa salonului deschizându-se, făcu loc Marianei să intre. Observând privirea înspăimantată a lui Nino, Sonia întoarse și ea capul, deoarece era cu spatele în spre ușă.

— Scumpă Mariana, strigă ea cu multă prezență de spirit, tocmai spuneam profesorului nostru, — dacă nu mă înșel, îți dai lecții și tu, — că nu mai ești legat să vină de trei ori pe săptămână, pentru a-mi da lecții de literatură. Pentru un artist nu mai este posibil un asemenea lucru.

— Sper, Domnișoară, interveni Nino care-și recapătăse prezența de spirit, că aceea ce spune Sonia Petrovna, nu privește și lecțiile noastre (dar bietul de el știa prea bine că da).

— Eu, domnule Cardegna, cred că ar fi fost mai frumos din partea dumitale să-mi spui adevărul în ce-ai privește pe acel văr al dumitale!

A roșit, spunând aceasta, dar perdelele erau lăstate și Nino nu a putut observa.

— Ei, Doamnă, răspuse el, o astfel de confesiune mi-ar fi luat plăcerea de a vă mai da lecții.

— Domnu, Cardegna poate nu-și da seama că plăcerea ar fi fost mai mare, dacă ar fi satisfăcut curiozitatea contesei.

Nino s'a reținut să nu isbucnească, aruncând Soniei o privire care spunea multe, dar pe care Mariana nu a putut-o remarca, fiindcă tocmai privea în jos.

— Dar te poți răscumpăra, murmură ea, tot fără a se uita la el.

— Și cum? — întrebă Nino.

— Cântându-ne ceva, acum.

— Nu-i cere asta, sări Sonia, trebuie să fie obsesiv-mort.

— Eu obosit? Mă surprinde această observație. N'am fost niciodată obosit când era vorba să cânt!

S'a îndreptat către pian, și după ce a atins câteva acorduri, a început să cânte. Sonia strânse mâna Marianei cu afecțiune, ca și cum, tăcut, vroia să facă să înțeleagă simpatia cu care privea ceace ea își incipuia ca se pare în mintea fetei. Dar Mariana a rămas imposibilă, afară numai dacă un mic fior ce-a străbătut-o la prima atingere se poate numi o manifestație de simpatie.

După un timp, ora fiind târzie, Nino a dat să plece Mariana și-a surâs distant, dar destul de mulțumită de micul recital auzit, iar Sonia, oricât de ciudat ar părea, cu toată în buletul primit de Nino dis-de-dimineață se vorbea de-o rețineră la masă, acum nu au mai făcut niciun gest spre a-l opri. Dar și-a dat mâna, spunându-i cuvintele mângâtoare, care oricum, nici nu i-au plăcut și nici nu i-au încântat. În ceace o privește pe Mariana, ea n'a adăugat nici o vorbă, afară de un politicos: bună ziua, când Nino s'a inclinat în fața ei.

Totuși Mariana era foarte mișcată. Cuvintele pe cari le auzise spuse de Sonia în clipa venirii sale, îi păreau foarte stranii. I se părea că e geloasă și nu trebuie să uităm că gelozia e premergătoare dragostei, dacă nu uorești ceea care o deșteaptă.

Simțea o rivală și o dușmănie în Sonia, lucru care pentru o femeie era destul pentru a începe să iubească. Abia cu câteva zile mai târziu, în urma insistențelor lui Nino, De Pretis a vorbit cu ea despre el, dându-i oarecari lămuriri agreabile. Eu nu știu ce-au vorbit între ei, însă imi dau seama, după cele ce-am aflat ulterior, că principala satisfacție primită în urma convorbirii cu Ercole, a fost aflarea faptului că prietena sa, baroana, o miștise și că Nino nu avea nici o deosebire simpatice pentru ea. Știa acest lucru desigur din instinct, dar este foarte plăcut ca acest lucru să fie spus de altcineva, chiar dacă acest altcineva nu este o femeie.

Chiar în noaptea care a urmat acestei întrevederi, Nino a mai făcut o prostie. Cel puțin așa presupun eu. Cu toată m'am opus, căutând să-l împiedic, s'a dus din nou sub ferestrele palatului Carmandola, după ce în prealabil printr'un bilețel o anunțase pe Mariana, (ce imprudentă!) și a început să cânte. Din fericire nu l-a auzit contele și

astfel a putut, netulburat, să-și înfăptuiască planul. Mariana, poate și ea imprudentă, cum sunt femeile când încep să iubească, a ieșit în balcon, aruncându-i un trandafir. Desigur că o romană de-a noastră, departe de a face un asemenea gest romantic, și-ar fi pus capul sub pernă, blestemând pe neșpălații cari deranjează noaptea somnul oamenilor. Mariuccia, servitoarea mea, i-ar fi aruncat o strachină cu apă în cap. Dar streinii aceștia care sunt așa de convingși că în Italia nu se poate să nu fie trubaduri, gondole, lună plină și alte asemenea recuzite, sunt veșnic dispuși să acorde importanță unor acte cari la urma-urmei sunt ridicole. Chiar dacă Nino a putut, în timp ce Mariana îi arunca trandafirul, să-i șoptească: te iubește, gestul nu rămâne mai puțin copilăros.

Dacă această aventură s'a terminat cu bine, cel puțin în ultima ei parte, nu tot atât de norocos a fost Nino în dimineața care a urmat. Un proverb spune că ulciorul nu merge de multe ori la apă și poate că proverbul nu este cu totul greșit. Fiindcă imprudențele lui Nino nu se putea să nu aibă și un sfârșit. Sau mai bine zis, nu un sfârșit, fiindcă aventurile lui nu aveau să se oprească aici, dar o serioasă complicație se cerea dacă el n'a recunoscut-o ca atare, fiind prea entusăst și prea tânăr, pe mine m'a umplut de grije. A avut mult noroc, căoi într'altfel ar fi putut eși pentru el o mare incurcătură.

În dimineața care a urmat romanticei serenade, prin urmare, Nino s'a gândit că i-ar fi poate folositor să mai facă o vizită Soniei. El avea convingerea, în naivitatea lui, că aceasta l-ar putea servi.

A găsit-o, ca de obicei, în salonul particular. A părut foarte mulțumită de această vizită, fiind, la drept vorbind, prima pe care Nino i-o făcea din proprie inițiativă. Totuși, în scurtă vreme, au ajuns la termeni violenti; bineînțeles că subiectul l-a format la început, oarecum umbrat, Mariana.

Sonia Petrovna, cunoscând hotărârea lui De Lyra de a nu mai aproba continuarea lecțiilor de italiană ale lui Nino cu fida sa, a încercat să-l sărăgă spre ea. Pasunea ei, pe care acesta o disprețuia, și de care niciunul nu ne dam seama cât de violentă este, luase deodată o înfățișare furtunoasă.

Nino fiind foarte hotărât să o apere pe Mariana, nu a rămas nepăsător la cuvintele tari aruncate de Sonia la adresa contesei De Lyra. Neposedând nici măcar diplomația necesară purtării unei discuții cu o femeie geloasă, au ajuns la termeni violenti, s'au certat, Sonia a trecut dela un ton modest la țipete, s'a rugat de el, l-a jignit, în sfârșit, când distrusă, când mândră, și-a dat pe față toată violența dragostei și odată cu aceasta, toată ura ce putea avea pentru biata Mariana. Văzând felul cum decurge întâlnirea, Nino a socotit că cel mai bun lucru ar fi să se retragă.

În acel moment însă a pătruns pe ușă, De Lyra. Sonia și-a schimbat tonul supărat, în timp de-o clipită. Trebuie însă să fi costat foarte mult, ca în acel moment, în care tocmai era la paroxismul furiei, să-și transforme glasul și înfățișarea. Era ceva neatural și înspăimântător în seninătatea ei subită, când a surâs neașteptatului vizitator.

— Am impresă că nu viu într-o clipă oportună, spuse acesta, presimțind ceva în aer.

— Dimpotrivă, dar numai jartă-mă, am să mă spun un cuvânt profesorului Cardegna. Poi să îndreptăți către Nino. „Intră în camera aceasta, îi spuse cu o voce încetată, îndreptându-l spre camera ei, și așteaptă până plec. Poi chiar asculta, dacă te interesează”.

— Nu voi pleca, răspuse Nino foarte hotărât.

— Nu vei pleca? ridică ea atunci glasul.

El dete din cap, îndreptându-se spre ușa de ieșire.

— Conte de Lyra, spuse ea cu glas tare, întorcându-se către acesta, cunoști pe tânărul de aici?

— Despre el tocmai voiam să vă vorbesc.

— Ce bine-mi pare, răspuse Sonia, fiindcă voi avea ocazia să-ți spun cât de mizerabil, cât de ordinar este acest om în care am avut încredere.

De Lyra a ridicat din sprincene.

— Am fost înformat că și-a asocis adevărată profesune, în timp ce dădea lecții fetei mele. Acest fapt însă mi-a fost explicat în mod satisfăcător. Așa dar, te rog informează-mă din ce cauză d-ta îl acuzi cu atată violență.

— Omul acesta, domnule, are îndrăzneala să-ți iubească fata. În acest scop ordinar, și-a luat o profesune de ocazie, inducându-te în eroare, numai spre a sta de vorbă cu ea, știind prea bine că într'altfel nu l-ai fi primit. Mai mult decât atât, are obrăznicia să cânte noaptea sub ferestrele Marianei, care îi și aruncă scrisori. Înțelegi d-ta până unde au ajuns?

Vocea ei devenise șuerătoare și nu-și mai putea stăpâni mișcărilor nervoase ale mâinilor.

— Imi spuneți adevărul, doamnă?

— Pot jura în fața lui Dumnezeu.

Bătrânul a mai privit-o o clipă, apoi, ca și cum ar fi avut douăzeci de ani, se repezi cu bastonul ridicat spre Nino. Acesta însă era mai tânăr și pe deasupra Roman. Până ce contele s'a lăngă el, Nino se și înarmase cu un stilic găsit între filele unei cărți, de pe o masă de lângă el, în timp ce cu cealaltă mână a prins brațul amenințător al lui De Lyra.

— Dacă încerci să spui vreo vorbă, sau îndrăznești să mă lovești, îți tai gâtul, spuse el cu o voce extraordinar de calmă, sucind mâna contelei într'asa fel, încât acesta fu obligat să se îndoaie până aproape de dușumea. Apoi: Aceasta femeie este o intriganță și o mincinoasă. Faptul că iubește pe fida d-tale este singurul adevărat. Cnstea ei, însă, a rămas neatinată, fiindcă niciun rând de al ei nu mi-a fost pus la îndemână, iar eu nu i-am declarat dragostea mea. În schimb, doamna Sonia, care a aflat de această pasiune, din ură sau din gelozie, caută să mă ponegrească. Și o disprețuiesc, mai cu seamă că eu nu i-am cerut nici prietenia, nici ajutorul, și sentimentele ce are față de mine imi sunt profund indiferente. Rușinea purtării sale ar putea-o mai degrabă lămurii față de bărbatul ei, nu vărsându-și furia spre a-mi îngreuna viața.

— Așa de ușor neintemeiate, ca și pe-o femeie, nu am isbutit să ajung la cine știe ce rezultat. În schimb, discutând la un păhărel de vin negru generos, nu mi-a fost prea greu să aflu numele medicului legist care urma să facă autopsia; îl cunoșteam de mult. M'am dus deci să-i vorbesc și am putut să-i smug fagăduiala ca la apropiata autopsie pe care avea să o facă, va da în vileag tot adevărul pe care va putea să-l descopere. Dar n'am fost numai eu acela care i-am sărit în ajutor lui Nino. Directorul operii, care era un bun camarad, dar și un om de afaceri care se vedea lipsit de concursul celui mai proaspăt și răsfățat tenor, a făcut tot ce i-a stat în putință, spre a-l scoate pe Nino din incurcătură. Și într'adevăr, peste câteva ore Nino era liber. Doctorul constatase că doza puternică ce otrăvira în urma căreia sucombese Sonia, fusese administrată mult mai târziu decât în clipa discuției. Dacă Nino ar fi fost cel vinovat, Sonia n'ar mai fi putut să fie în viață până seara. Ori, în aceea seară servitoarea mai fusese la ea în dormitor și-o pieptănase, iar în plus un tub goj de somnifer, aruncat pe-un coș de noptieră, stătea mărturie că Sonia însăși își luase zilele. Așa dar presupusa crimă se schimbase într-o sinucidere. Ce e drept, cam ieșită din comun și melodramatică. În seara aceleiași zile, Nino a cântat din nou la operă, isbutind să aducă sala alături de sine. Supărarea ultimelor douăzeci și patru de ore trecuse ca prin farmec.

A treia zi după sinucidere, trebuia să aibă loc înmormântarea. Bănuind acest lucru și știind că și De Lyra avea să se ducă acolo, Nino se postă pe lângă locuința lui și în clipa în care-l văzu părăsind casa, se furișă înăuntru, pentru a-i cere Marianei o convorbire. De Pretis era tocmai acolo, fiindcă lecția obișnuită, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat.

La apariția lui Nino, Mariana avu o tresărire de-o clipă, dar apoi se reculese și-i spuse: „Bună ziua, domnule Cardegna!” Nino lămurii în puține cuvinte rostul acestei vizite cam ciudate și De Pretis se retrase în camera vecină, lăsându-i față în față. Deabia acum Nino își dădu seama cât este de tulburat și cât de nebușe este faptul prezenței sale în casa lui De Lyra, mai cu seamă în urma discuției nu tocmai plăcute pe care-o avusese împreună. Dar acum cărțile trebuiau date pe față.

Cu aceste cuvinte, Nino îi dete drumul contelei.

— O poți întreba.

— Dacă cele spuse de d-ta sunt măcar un pic adevărate, Nino, imi datoriez satisfacție și cât mai curând, reluă contele. Apoi către Sonia:

— Fii atât de bună și spune-mi dacă a spus adevărul sau nu!

— A spus adevărul, răspuse ea pierzându-și stăpânirea de sine, la vederea cuțitului pe care Nino îl ținea în mână.

Cu aceste cuvinte, sfărâșame ea singură toată intriga pe care nici nu isbutise bine să o înghebeze.

— În cazul acesta, spuse bătrânul, ești iertat de a fi ridicat mâna asupra-mi. Dar nu-ți pot ierta faptul de a fi îndrăznit să intri în casa mea cu intențiuni nepermise.

— Domnule, adăugă Nino cu același glas senin, imi pare foarte rău de a vă fi produs o supărare. Nesimțirea acestei femei ne-a adus pe amândoi la o altercație prea violentă. Sper ca atunci când, mulțumită fidelei d-tre, raporturile dintre noi vor fi de altă natură, să lămurim complet acest incident.

În fața eventualității de a discuta din nou despre dragostea lui Nino, De Lyra și-a luat, cu oarecare grabă, ziua bună, fără să dea vreun răspuns.

Cu toate că Sonia căzuse pe un scaun și părea să aibă nevoie de ajutor, Nino s'a mulțumit să-i ofere un pahar cu apă, chemând servitoarea. Apoi s'a retras și el.

CAPITOLUL VI

Ce s'a întâmplat între timp, n'am avut de unde să aflăm. Știu doar că în dimineața următoare, când fata din casă a intrat în

camera ei, a găsit-o lipsită de suflare. Biata frumoasă, dar prea ușuratăcă femeie.

În fața acestei nenorociri, femeia de serviciu se-a încurcat la început, neștiind prea bine ce-ar trebui să facă. Apoi a chemat poliția. Era convinsă că stăpâna ei nu murise de moarte bună și a cerut poliției să facă toate dispozițiile pentru a descoperi pe criminal. Bineînțeles că primul lucru pe care l-au început autoritățile, a fost uarea unui interogatoriu fetei din casă, deoarece aceasta era mai în măsură să știe cum a petrecut stăpâna ei seara din preajma acestui neașteptat desnodământ. În acest fel, au aflat că între baroană și tânărul Nino Cardegna avusese loc o violentă altercație, în urma căreia baroana s'a simțit rău, cerându-i acesteia un pahar cu apă. Bănuiele din prima clipă s'au oprit aici, mai ales că rându-i cerea un pahar cu apă. Bănuielele din prima clipă s'au oprit aici, mai ales că rându-i cerea un pahar cu apă. Bănuielele din prima clipă s'au oprit aici, mai ales că rându-i cerea un pahar cu apă.

— Dar bine, de ce-mi spui mie toată povestea asta? întrebă Mariana.

— Conțesă, răspuse Nino, eu sunt pomul iubirii! Răspunsul lui Nino aduse pe fața Marianei o paoare de moarte, dar Nino se apropie de ea, îmbrășcându-o, iar Mariana se lăsa de el tandră și un sărut lung pecheul sfârșitului nespuse al acestui basm de copilă.

— Mariana, când te mai pot vedea? — eruncă Nino în rugă, înainte de a pleca.

— Nu știu nici eu, dar vino diseară sub balcon și vei afla! fu răspunsul contesei.

Seara, când luna se ridică pură pe cerul înalt al Romei, Nino se afla sub balconul palatului lui De Lyra, dar gemurile dela parlamentul Marianei nu se deschisera decât într'un târziu, lăsând să cadă pe căldărăm un ghemotoc alb. Era o batistă, pe care Nino se repezi fericit să o ridice, dar când o depășuri cu băgare de seamă, olină înăuntru ei următorul mesaj: „Fugi cât mai poți, căci sunt urmărită”. Și fiindcă la ora aceea nu mai era pe stradă nici un om, Nino privi în jur până de neîncredere, iar apoi se depărta cu pași din ce în ce mai mari.

Ajuns acasă, își dădu seama că alergase deabinelea.

În zorii zilei furăm deșteptați de către De Pretis. Furna și fulgera. Și pentrucă pe capul lui Nino începuseră ca cadă toate pacostele, tot bietul băiat trebuia să poarte vina și de astădată a supărării lui De Pretis. Cauza era că un bilețel de la De Lyra îi anunțase sfârșitul lecțiilor de muzică cu Mariana, punând astfel punct unei importante surse de venit pentru bătrânul maestru. Pe de altă parte, De Pretis aflase că De Lyra se pregătea să plece în cel mai scurt timp din Italia. Bineînțeles că pentru Nino aflarea acestei eventualități era mult mai înspăimântătoare decât neplăcerile materiale ale lui Ercole.

De aceea, continuându-și seria de clipe dedicate aventurilor, după ziua întreagă s'a frământat în casă fără contenire, venirea nopții l-a găsit din nou sub ferestrele palatului Carmandola. Riscând orice, s'a apucat să arunce cu pietricele în geamul Marianei. Cu prudență, ferestrele au fost deschise, și vocea fetei se auzi foarte încet: „Tu ești?”

— A, draga mea, cum poți să mai întreb? răspuse Nino.

— Taci, sunt tot urmărită. P'căm și nu pot să-ți spun unde.

— Când? Trebuie să-mi spui când!

— Nu pot să-ți spun, crede-mă! Ce vrei să faci?

— Te vreau imediat. Numai spune-mi unde.

— Dacă nu auzi dela alții nimic, vino mâine noapte aici. Aude pași. Pleacă imediat!

— Noapte bună, draga mea, a murmurat el. Dar geamul se și închisese.

Să mai spun că și în noaptea următoare Nino a fost la postuș sau, ar putea fi luat în derăoere. Dar ce să faci? Întreaga viață a lui Nino era legată de ferestrele palatului Carmandola. De astădată însă a fost pentru ultima oară, căci printr'un bilețel aflat că Mariana și tatăl ei părăsuseră Roma în plină noapte, pentru a pleca la Paris.

Durerea lui Nino a fost de nedescris. Așadar, rezultatul dragostei lui era despărțirea de cea fără de care nu înțelegea să mai poată trăi. Și cu tot dorul său neajmărit de a o urma, după cum în mntea sa copilăroasă crezuse că ea va putea face imediat, a trebuit să aștepte sfârșitul carnavalului în Roma, spre a-și îndeplini obligațiile contractului cu impresarul său. După aceea — și aceasta se datorase doar talentului minunat pe care-l avea — prin Iacovacci, a isbutit să obțină un angajament la Paris.

Scrisorile pe care în primele zile mă le-a trimis de-acolo, nu-mi vorbeau nimic despre Mariana. Pentru moment, am crezut că vesela atmosferă a Franței îl câștigase. Eram mai mulțumit și pe de altă parte mă bucuram de succesele ce-mi scria că le obține pe scenă. N'a trecut însă multă vreme și-am primit dela el o telegramă.

În ea imi spunea că toate încercările de a-l găsi pe De Lyra dăduseră greș și mă ruga în genunchi să cercețez eu, oricum voi putea, spre a descoperi unde oare ar putea fi găsit. Apoi adăuga că apăruse, plin de succes, în „Faust”. Nici nu mă îndoaam de această. Un cântăreț dacă place la Roma, place oriunde. De Pretis, cu care am vorbit despre această telegramă, a fost de părere să mă bucur de „Faust” și s'o las incurcătu cu De Lyra.

Nu tot de aceeași părere însă a fost un foarte ciudat personaj care mi s'a prezentat în cursul acelei zile, sub numele de Baron Ahasverus Benoni. După afirmațiile acestuia, Nino îl cunoscuse într'una din ultimele nopți petrecute în Roma, întâmplător, având cu el o convorbire, de care mai târziu m'am mirat și eu, când am aflat-o. Acum însă Benoni se arăta a fi un sincer admirator al tenorului Cardegna și vroia să-l servească. Cum aflase acesta toate suferințele lui Nino, n'avem de unde să știm. Entuziasmul lui însă și personalitatea sa erau captivante, astfel încât, după o convorbire nu prea lungă și foarte spirituală, ne-am despărțit prin cuvintele lui: „o să aflăm eu, fără îndoielă despre De Lyra, zilele astea, înainte de a părăsi Roma”.

Nu tot de aceeași părere însă a fost un foarte ciudat personaj care mi s'a prezentat în cursul acelei zile, sub numele de Baron Ahasverus Benoni. După afirmațiile acestuia, Nino îl cunoscuse într'una din ultimele nopți petrecute în Roma, întâmplător, având cu el o convorbire, de care mai târziu m'am mirat și eu, când am aflat-o. Acum însă Benoni se arăta a fi un sincer admirator al tenorului Cardegna și vroia să-l servească. Cum aflase acesta toate suferințele lui Nino, n'avem de unde să știm. Entuziasmul lui însă și personalitatea sa erau captivante, astfel încât, după o convorbire nu prea lungă și foarte spirituală, ne-am despărțit prin cuvintele lui: „o să aflăm eu, fără îndoielă despre De Lyra, zilele astea, înainte de a părăsi Roma”.

Nu tot de aceeași părere însă a fost un foarte ciudat personaj care mi s'a prezentat în cursul acelei zile, sub numele de Baron Ahasverus Benoni. După afirmațiile acestuia, Nino îl cunoscuse într'una din ultimele nopți petrecute în Roma, întâmplător, având cu el o convorbire, de care mai târziu m'am mirat și eu, când am aflat-o. Acum însă Benoni se arăta a fi un sincer admirator al tenorului Cardegna și vroia să-l servească. Cum aflase acesta toate suferințele lui Nino, n'avem de unde să știm. Entuziasmul lui însă și personalitatea sa erau captivante, astfel încât, după o convorbire nu prea lungă și foarte spirituală, ne-am despărțit prin cuvintele lui: „o să aflăm eu, fără îndoielă despre De Lyra, zilele astea, înainte de a părăsi Roma”.

AMESTECUL lui Ahasverus Benoni

prelucrare de ALEXANDRU ȘTEFANESCU

(Continuare în n-ral viitor).